

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

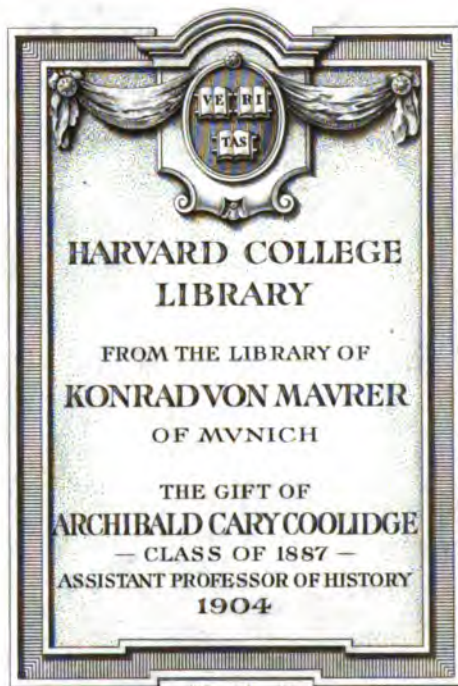
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

1261
77

Holmboe - Sanskrit og Oldnorsk - 1846

1261.77

mod. Thol

7
cover

SANSKRIT OG OLDNORSK.

AFHANDLING

C. A. Holmboe.

CHRISTIANIA.

Trykt paa Universitetets Forlag

i *W. C. Fabricius's* Bogtrykkerie.

STATISTICAL REPORT

ARTICLED

1880

ARTICLED

1880

✕

Handl. og Brev. 1846
Kjøbenhavn
L. Fehrs lithographiske Officin

SANSKRIT OG OLDNORSK,

EN SPROGSAMMENLIGNENDE

A F H A N D L I N G

af

C. A. Holmboe,

Professor i de østerlandske Sprog ved Norges Universitet.

CHRISTIANIA.

Trykt i *W. C. Fabritius's* Bogtrykkerie.

*Den egentlige Afhandling, med tilføjet Sanskrit m. m., gjenlevet ved Contratyk
i L. Fehrs lithographiske Officin.*

1846.

1261.77
✓

Harvard College Library
Van Meter Collection
Gift of A. C. Coe
Jan. 19, 1924

ALGEBRA

ALGEBRA

ALGEBRA

FORORD.

Allerede en rum Tid før Slutningen af forrige Aars hundredte erkjendte Eng- lænderne Nødvendigheden af det gamle indiske Sprog Studium som Grund- vold for Kjendskabet til de nyere Dialecter, der tales i den største Deel af Forindien, og dette Studium havde derfor i England mange og ivrige Dyr- kere førend Europas Fastland skjænkede det nogen anden Opmærksomhed, end den, Selskabet de propaganda fide i religiøse Øiemed ydede det. Men i Løbet af de sidste tredive Aar har det Aar for Aar vundet flere Dyrkere, en Mængde Værker deri og derom ere udgivne, og talrige Lærestole for det ere oprettede, ikke alene ved særegne Skoler for orientalske Språk, men ogsaa ved et stort Antal Høiskoler i Tydskland, Frankrig og fl. Lande; end- og i Kjøbenhavn og Upsala har Sanskritsproget allerbde i nogle Aar været doceret. Aarsagen til denne store Udbredelse ligger ikke alene i Literatu- rens Beskaffenhed, men ogsaa i Sprogets Rigdom, Uddannelse og Slægtkab med de fleste europæiske Sprog, baade de græsk-romaniske, de slaviske, de gothisk-germaniske og de skandinaviske.

Der gives nemlig i ethvert Sprog, som har gennemlevet Aartusinder, mangen Levning fra Oldtiden, som vanskelig eller slet ikke lader sig for- klare ved Hjælp af Sprogets eget Fond. Der er snart en enkeltstaende Sprogform, som har vedligeholdt sig fra et forlængst forglemt System, snart enkeltstaende Ord, hvis samtlige Slægtninger ere bortdøde, og hvis Forhold til Sprogmassen forøvrigt er vanskeligt at tyde. Det er i saadanne Tilfælde, at det sammenlignende Sprogstudium er et uundværligt Hjælpemiddel til et grundigt Kjendskab af det enkelte; og i denne Henseende har Sanskritspro- get allerede kastet stort Lys over det græske og latinske Sprog, og har ud-

øvet en betydelig Indflydelse paa Behandlingen af disse Sprogs Grammatik. Man har nemlig med Hensyn til mangan i disse Sprog isoleret staaende Form gjenfundet den i Sanskrit som et Led af et sindrigen uddannet System; mangt et frændeløst Ord i hine Sprog er i dette gjenfundet, omgivet af en talrig Skare af Slægtninger, iførte allehaande verbale, substantiviske og adjectiviske Dragter.

Den lærde Prof. *Fr. Bopp* i Berlin har saaledes i flere Skrifter og især i sin *Vergleichende Grammatik des Sanskrit, Zend, Griechischen, Lateinischen, Lithauischen, Gothicen und Deutschen* (hvoraf i Aarene 1833 til 1842 4 Abtheilungen ere udkomne, indeholdende Skrift- og Lyd-Systemet, Declinationerne og det Væsentligste af Conjugationerne) behandlet de grammatiske Forholde, hvori Sanskrit stemmer overens med det Gothiske, og, da dette er nærbeslægtet med det Oldnorske, Hayes her allerede vigtige Bidrag til Sammenligningen mellem dette og Sanskrit; men paa den ene Side er der, uagtet Slægtskabet, endnu mange og betydelige Differentpuncter mellem Gothisk og Oldnorsk, og paa den anden Side er den oldnorske Literatur saa meget rigere end den gothiske, at den haade giver de grammatiske Regler langt større Sikkerhed og tillige byder et rigeligere Vederlag for de Oplysninger, som Oldnorsk erhoder fra Sanskrit. Fordringerne til en Sammenligning mellem disse Sprog kan man derfor ikke vente at see tilfredsstillende i hiint ellers fortjenstfulde Værk.*

For omtrent et Snees Aar siden vakte min Opmærksomhed for Sandsynligheden af, at denne Kilde maatte kunne benyttes til Fordeel for mit Modersmaal, og denne Sandsynlighed blev snart til Vished. Jeg foretog mig derfor efterhaanden som jeg læste Værker og Afhandlinger om Sanskritsproget og Sammenligninger mellem det og andre Tungemaal, at optegne og samle Alt hvad der i grammatisk eller lexicalsk Henseende havde nogen Lighed med det norske saavel ældre som nyere Sprog. Det gik hermed meget langsomt,

* En Udsigt over det Udbytte, som Sprogssammenligningen har ydet andre europæiske Sprog, har Hr. Institutbestyrer H. Nissen leveret i *Nor.* 2det B. S. 157 fig., i en Afhandling om den sammenlignende Sprogvidenskab.

da mine Hovedstudier (de semitiske Sprog) og Embedsforretninger medtog min Tid saaledes, at kun Fritimer nu og da kunde anvendes til nysnævnte Oiemed. Disse ere imidlertid stadig blevne anvendte til at gjøre Bekjendtskab med adskilligt af hvad en Colebrooke, Wilkins, Wilson, Bopp, Lassen, Burnouf, Eichhoff, Westergaard og Fl. have udgivet, vedkommende Sanskrit-Sprog og Literatur, samt det Vigtigste af hvad der hidtil er skrevet om Zendsproget af Burnouf og Bopp, og om det Gammelpersiske i Kileindskriftene, af Grotefend, Lassen og Burnouf. Gjennem en lang Aarrække ere mine Samlinger saaledes tilveiebragte og voxede til det Omfang, at jeg formener nu at have over Halvdelen af samtlige Stammeord i vort Oldsprog opstillede med de i Lyd og Betydning tilsvarende i Sanskritsproget og tildeels i andre indiske Dialecter, samt derhos mange andre deels i vort Skriftsprog deels i vore Almuedialecter forekommende Ord paa samme Maade sammenlignede, endelig ikke faa Sammenligningspuncter i Lydlære, Declination, Conjugation, Afledning og Sammensætning af Ord, optegnede. Det er en Sammenstilling og Bearbejdelse af en liden Deel af disse Materialier som jeg herved forelægger mine Medstuderende, for at give en Idée om Slægtskabet mellem begge Sprog og vække en Anelse om, hvad Udbytte der for Sprogvidenskaben kan være at vente af en gennemført Sammenligning. Ved Valget af det Stof, som her fremlægges, faldt det af sig selv, at baade Grammatik og Lexicon maatte have Deel deri; men ved Valget af den Lexicalske var der to Veie at gaae, enten at meddele Ordrækker, behørende til et Par Bogstaver af Alphabetet, eller at meddele Samlinger af Ord, som hørte til samme Sphære af Begreber. Jeg har valgt den sidste, som den jeg formener giver et tydeligere Begreb saavel om Slægtskabets Nærhed som om dets Beskaffenhed. Jeg meddeler saaledes her først af det grammatiske Stof: *Bogstavet h i begge Sprog, Halvvocaler og Nasaler, Imperfectum, Futurum og Participium futuri passivi*, og dernæst af Ordforraadet de Ord, som i begge Sprog ere fælleds for følgende Begrebssphærer: *Mennesket i dets Kjöns-, Alders-, Ægteskabs- og Slægtskabsforholde, Dele af det menne-*

skelige Legeme; Herskere, Kamp, Vaaben og dermed høilngtede Begreber; Ild og Lys, og endelig Tid.

Da det ved Sprogsammenligninger ikke er saa ganske ajeldent at see Ordnes Betydninger fordreiede i en for Sammenligningen gunstig Retning, og deraf en Mistroe til saadanne Arbeider har været en Følge, har jeg næsten overalt angivet Betydningerne ændret efter Lexica, nemlig for Sanskrits sprogets Vedkommende efter *Wilson's dictionary of Sanscrit and English*, 2^d ed. Calcutta 1822, 4: maj., det Hindustanske efter *J. Taylors dictionary hindoostanee and english, abridged by W. C. Smyth, London 1820*, 8°, og for det Oldnorskes Vedkommende, efter *Bjørn Haldorsens islandske Lexicon, Kjøbenhavn 1814*, 4: . Ved enkelte Ord, som ei forekomme i disse, har jeg som oftest angivet Kilden paa sit Sted.

Eftersom kun meget faa Personer i Norge kjende Sanskrit-Alphabetet, har jeg stadigen omskrevet Sanskritordene med europæiske Bogstaver, efter Bopp's System, hvori jeg kun har gjort den Forandring, at jeg, istedetfor y, hvermed Bopp, ligesom Englenderne og de Franske, betegner den Lyd, som hos os betegnes med j, har brugt dette Bogstav, da y i Oldnorsk forekommer som Vocal, og lettelig vilde have ledet til Misforstaaelser ved at bruges i to forskjellige Betydninger. Omskrivningssystemet findes anført paa sidste Blad. Naar jeg, uagtet Omskrivningen, tillige har anført Ordene i deres indiske Skikkelse, er Hensigten dermed ikke saameget at give den sagkyndige Læser Anledning til sikkrere Control, som at væne den med Sanskrit ubekjendte Læsers Øie til de fremmede Former, hvorved En og Anden turde finde, at den Vanskelighed, som et nyt Alphabet lægger iveien for Sprogets Studium, ingenlunde er saa stor, at man derved bør afholdes fra at gjøre Bekjendtskab med et Tungemaal, hvoraf saa stort Udbytte er at vente, ikke alene for Sprogstudier i Almindelighed, men ogsaa i Særdeleshed for vort eget Oldsprog. Nu er ogsaa Adgangen dertil bleven betydeligen lettet

• Et Par andre Smaaforandringer skulde jeg have foretaget, dersom jeg havde kjendt Hr. Prof. Westergaards System førend min Afhandling var færdig for Pressen.

derved, at Hr. Prof. Westergaard har udgivet en *Kortfattet Sanskrit Formlære*, og en *Sanskrit Læsebog* med tilhørende Ordsamling, Kjøbenhavn 1846. 8°. Denne grundige Kjenner af Sanskritsproget har ogsaa i en Afhandling, „*on the connexion between Sanscrit and Icelandic*“ givet en fortrinlig sammenlignende Oversigt over disse Sprogs Lydlære og Declinationer.

Hvormeget Lys end den hidtil bearbejdede Deel af Sanskritlitteraturen kan kaste over vort Oldsprog, vil dette dog komme til at skinne endnu klarere, naar Védasproget bliver mere behandlet; thi allerede hvad deraf kjendes, viser et nærmere Slægtskab med vort Oldsprog end den hidtil fortrinvis behandlede sildigere Sanskritlitteratur. Jeg kan i denne Anledning ikke undlade at henlede Opmærksomheden paa en påfaldende Lighed i Anordningen af *Atska's* Commentar over Védæerne og af den yngre Edda, samt *Skáldu* eller *Skáldskaparmál*. Denne indeholder nemlig hovedsagelig en Opregning af Navnene paa Guder og allehaande Gjenstande, saasom Jord, Luft, Guld o. s. v. tildeels med tilføiede Forklaringer og Bevissteder af Digte, hvori Ordene bruges, tildeels uden anden Forklaring end et i Spidsen stillet Hovedbegreb; ogsaa Homophoner med forskjellig Betydning opregnes. Hermed sammenligne man hvad der berettes om *Jaska's* Commentar, bestaaende af to Dele, *Nighantu* og *Nirukti*. „*Nighantu*, siger Kuhn, bestaaer af 5 Capitel, af hvilke de tre første indeholde en Samling af synonyme Udtryk for Begreberne Jord, Guld, Luft o. s. v., det fjerde Capitel stiller i fire Afsnit 320 Ord efter hinanden uden nogen Bemærkning, og det femte indholder i fem Afsnit Navnene paa Guderne eller saadanne Gjenstande, som i Védæernes Hymner blive paakaldte“ . . . .

Om *Nirukti* eller *Nirukta* beretter han, at de tre første Afsnit ere af grammatisk Indhold, men det fjerde indeholder Ordforklaringer, hvori Forf.

* Den findes i Mémoires de la société royale des antiquaires du Nord, 1840—43, og er oversat i Hoefers Zeitschrift für die Wissenschaft der Sprache, I B. S. 117 ff.

** Dr. Kuhn, über Nighantu und Nirukti — i Hoefers Zeitschrift für die Wissenschaft der Sprache, I B. S. 140 ff.

noie følger Ordrækken i Nighantu; angivende Antallet af Synonymerne i hvert Afsnit, uden at anføre hvert enkelt, hvorved han antyder, at han anseer Nighantu for en Deel af Nirakti. Han forklarer derhos læilighedsviis et og andet af disse Synonymer etymologisk, naar næsten altid det Ord, som indeholder hvert Afsnits Hovedbegreb, og feier dertil sædvanligen et Beviissted af Vêdaerne; hertil slutter sig en lang Række af Homophoner med forskjellig Betydning. — Disse Commentarer, der angives forfattede mere end 400 Aar før Chr. F., synes saaledes at staae omtrent i samme Forhold til Vêdaerne som den yngre Edda, med Skálda, til den ældre Edda.

Flere Lærde have derhos paavist Slægtskab mellem vigtige Puncter i den ældre nordiske og indiske Mythologie, og, ihvorvel det endnu er fortidligt at udtale nogen Dom om, hvorvidt den ældre Edda har stættet Oprindelse med Vêda'erne, noget, som selv Navnet synes at antyde, ligger dog i, hvad man om begge veed, stærk Opfordring til at forfølge Sammenligningen videre.

Hvad Trykningen af nærværende Afhandling angaaer, skylder jeg at oplyse, at Mangelen af Sanskrittyper her i Staden har nødsaget mig til at overføre hvert enkelt Ark (med aabne Rum for de østerlandske Ord) fra Bogtrykkerpressen til Steen, hvorpaa Lithographen har udfyldt Rummene deels efter min Haandskrift, deels efter trykte Bøger, hvorved ikke den fuldkomne Lighed i Former har kunnet vedligeholdes, som Typographie alene er istand til at sikre.

Christiania, i Mai 1846.

C. A. Holmboe.

RETTelser.

- S. 2, L. 9 fr. o. præst l. præst.
 — 13, — 14 fr. n. kven l. kven.
 — 27, — 5 - - tindr l. tindr-ér.
 — 28, — 14 fr. o. lygt l. lykt.

SANSKRIT OG OLDNORSK.

L AF LYDLÄREN.

1. Oldnorsk *h*.

Bogstavet *h* udtaltes i Oldnorsk haardere end nu tildags, og næsten som *k*, med hvilket Bogstav det i det Færøiske og Nordislandske gandske er faldet sammen.

1. Det er derfor ikke paafaldende, at finde *k* (baade क og ख) i Sanskrit i mange Ord, hvor Oldnorsken har *h*, f. Ex. क्व, *kva* = *hvar*, hvor? ख, *ka* = *hár*, Haar, कणा = *horn*, et Hjørne, (prov. Hynne) केवल, *kévala* = *heill*, heel, खट्टा, *katvâ*, et Sengested, *hátta*, at gaac til Sengs.

2. *h* svarer i Begyndelsen sjelden til ग, *g* f. Ex. गल, *gala* = *hals*, Hals; i Enden forekommer det ikke.

3. undertiden til ज, *g* f. Ex. जरट, *garata* = *hard*, haard, जापन, *gápana* = *hafnan*, Afslag.

4. til ह, *h* f. Ex. ह्वे, *hwé* = *huda*, fordre, हृद, *hrd* = *hiarta*, Hjerte, हिक, *hikk* = *hírta*, hikke. हल, *hal* = *hytia*, hylle, tildække.

5. meget hyppig til श, *ś*, f. Ex. श्वेत, *śveta* = *hvit*, hvid, शि, *śi* = *hi*, Rolighed; शव, *ślâga* = *hlakka*, hovere, शक, *śika* = *hugða*, Velvillie. Det er mærkeligt, at i Zendsproget *h* i Regelen svarer til S, श . *

* Af denne Lighed mellem *h* i Oldn. og श i Sanskr. kan man forklare sig *śiva* og *śarva*, der i Flæng bruges foran Provsters og Præsters Døbenavne. Begge Ordformer have nemlig høist sandsynligen deres Oprindelse af Sanskr. श्रि, *śri*, hvorefter Wilson, efter Opregnelsen af dets nominale Betydning, tilføjer: „also a prefix of respect to proper names of persons.“ Paa denne Vei kan man ogsaa forklare sig, at Ordene ere de eneste i Sproget, der, uagtet brugte

Enkelte Gange sættes *k* foran Ord, naar de begynde med en Vocal, f. Ex. *इद्*, *iddā* = *heid*, klart Veir; *इम्*, *ind*, at skinne, *hind*, Ynde, Skjønhed.

2. Sanskrit *क्*, *k*

svarer i Oldnorsk 1) til *k*, som ovennævnt No. 4. 2) ofte til *g*, f. Ex. *इह*, *hlāda* = *glēdi*, Glæde, *वहन*, *vahana* = *vagn*, Vogn. 3) til *k*, f. Ex. *सृष्ट*, *strīh* = *strika*, at give Hug. *अह* = *aka*, kjøre, *लीक*, *lik* = *likiast*, ligne. 4) meget ofte til den Accent, der over Vocalerne i Oldn. betegner deels deres Længde, saasom *ī*, *ō*, *ū*, deels en liden Nuance i Udtalen, saasom *ā*, der udtales som *ao*, f. Ex. *अप्र*, *trā* = *prōax*, voxer, tage til, *अग्र*, *rah* = *grōa*, groer, voxer. *अप्र*, *āh*, at være ryggesløs, *गि*, Ryggesløshed. 5) bortfalder meget ofte, f. Ex. *अल*, *kala* = *ardr*, en Plov, af *इल*, *hal* = *eria*, i nyere Norsk at *ale*, pløie. *अल*, *hlag* = *lūka*, at lukke, *अल*, *ālu*, gaende hurtigt, *kasta*, skynde sig. 6) Enkelte Exempler synes at tyde paa, at *क्* ogsaa kan gaae over til *i*, f. Ex. *अर्क*, *berk* = *beria*, at prygle; til *f*, f. Ex. *अर्क*, *trā* = *prīfast*, trives; til *x*, f. Ex. *अर्क*, *vāk* = *vaxa*, voxer; til *s*, f. Ex. *अर्क*, *tuhina*, Frost, *पोस्त्र*, hold Luft; *अर्क*, *galk* = *kallon*, bespotte. Til Sammenligning tjener, at *क्* i S. jævnlig svarer til *s* i Zend.*

Det fortjener at bemærkes, at den Nominalendelse *-di*, som i Oldnorsk bruges ved flere Derivater af Rødder, der ende paa en lang Vocal eller Diphthong, synes at kunne udledes af et oprindeligt *k*, der senere i Roden kan være erstattet ved en Accent eller en Vocal. Man har saaledes *klādi*, Kløen, af *klōa*, *grōdi*, Frugtbarhed, af *grōa*, *daudi*, Død, af *deyia*. I Sanskrit ende nemlig vel Rødder, men aldrig Ord med *क्*, men dette gaar hyppigen over til *ट*, *t* og *ड*, *d*, i sat. prim. til *द*.** Imperativets Endelse *हि* formener Bopp oprindelig har været *हि* *dī*, og Lassen bemærker, at den ældre Stil i Sanskrit oftere har *क्*, *k*, hvor senere

om Mænd, dog endes paa *a*, en feminin Endelse. Ordet er nemlig i Sanskr. *śma*. og betyder: „fortune, splendeur, elevation, glory“, og kan altsaa i Brugen sammenlignes med *majesté, excellence, éminence, sainteté*, der alle ere feminine, men dog bruges som Hæderstitler for Mænd. Hvad Overgangen fra *st* til *śra* angaaer, kan bemærkes, at Sanskr. *st* gaar i Prakrit og Pali over til *śrī*, cfr. Hofer de prakrita dialects, Berolini 1836, p. 93; Burnouf et Lassen, Essai sur le Pali, Paris 1836, p. 93.

Journ. Asiat. IV Sér. T. IV p. 467.

** Bopp, Gr. Sanscr. p. 49—50. p. 199.

bruges ऋ . Af Rødder, endende paa ऋ, komme ogsaa Participia og Nomina, endende paa ऋ, ऋा og ऋि, f. Ex. रुढि, *rūdi*, Grøde, af रुह्, *ruh*, at groe; रुढ, *rūḍa*, adj. megen, af रुह्, *rūh*, at tiltage; मूढि, *mūdi*, en Løvknop, af मूह्, *mūh*, at groe, लीढ, *līḍa*, slikket, af लिह्, *lih*, at slikke, &c. Naar nu sees hen til, at i Sanskrit andre Rødder af samme Endelse danne Derivata, hvor ऋ gaar over til ग, ङ, f. Ex. दह्, *dah*, at brænde; perf. part. दग्धा, *dagdā*; दिह्, *dih*, at smøre; p. p. दिग्धा, *digdā*; og derhos bemærker, at Verba, hvis Rod ender paa en Vocal med Accent eller en Diphthong, i Oldnorsk ligeledes i mange Former indskyde *g* foran Formendelsen, f. Ex. af *slæ* (inf. *slá*) slaae, perf. part. *stegit*; *hlæ* (inf. *hlæja*) lee, p. p. *hlegit*, subst. *hlægi*, o. s. v., saa bliver Slægtskabet mellem deslige Verba i begge Sprog end mere paafaldende. **

3. Halvvocaler og Nasaler.

Disse fortjene Opmærksomhed, forsaavidt de i Ordenes Indre, i Forening med Vocaler, indtage en Stilling som er gandske analog med Diphthongernes, idet de snart vise sig som euphoniske, snart bruges som Distinctionsmidler ved Flexion og Derivation.

Ligesom der gives adskillige Ord, der skrives snart med enkelt Vocal, snart med Diphthong, uden at man kan opdage nogen Nuance i Begrebet, saaledes forekomme ogsaa ofte Ord, der deels i samme Sprog, deels i to beslægtede snart skrives med en Halvvocal eller Nasal i Forbindelse med Rodvocalen, snart uden. I saadanne Tilfælde tør man vel ansee Halvvocalen eller Nasalen for euphonisk. Ligesom f. Ex. i Oldnorsk Gavlen paa et Huus kaldes uden Forskjel *baust* og *bust*, Skum *frauð* og *fröða*, og i Sanskrit: at gaac चेण् og चैण्, *peṇ* og *paiṇ*; at flygte द्रा og द्रै, *drā* og *drai*; at koge आ and अै, *ā* og *āi*; saaledes forekommer i Oldn. *dart* = *datt*, hæftig; *gunnr* = *gubr*, et Feldtslag; og i Sansk. बद्ध्, *bad* = *baddh*, at binde; आ, *ā* = *āi*, at koge; लेक्, *lek* = *lekk*, *sek* = *sekk*, at gaac; राठ्, *raṭ* = *raṭṭ*, *svaṭ* = *svaṭṭ*, at faldføre.

* Anthol. Sanscr. p. 146. Lassen anfører ogsaa i Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes, B. 6. S. 37 nogle Exempler paa Overgangen fra *k* i Sanskr. til *d* i Persisk.

** I det Gothiske og de oldtyske Dialecter forekommer ogsaa *k* paa det Sted, hvor det Oldn. har Accenten, f. Ex. *slá*, goth. *slahan*, at slaae, *fá*, goth. *fahan*, at faae.

Heraf kan nu den Slutning uddrages, at naar to Ord i beslægtede Sprog ere hinanden lige i Betydning og Form, paa en Halv vocal eller Nasal i Ordets Indre nær, bør denne Omstændighed ikke ansees for nogen Hindring i at ansee dem for identiske. Ifølge heraf anseer jeg saaledes Ord som følgende for identiske:

शोक , *śoka* = *sorg*, Sorg.
 आरक् , *āk* = *ørka*, aarke, formaac.
 तंज् , *tañj* = *prengia*, trænge.
 मुज् , *muj* = *bruka*, bruge.
 रुष , *ruṣa* = *silfr*, Sølv.
 रेक् , *rēk* = *rengia*, kalde i Tvivl.
 युच् , *juč* = *gubr*, et Feldtslag.
 कर्ण , *kaṛṇ* = *quarna*, gjøre Hul i en Ting.
 कण् , *kaṇ* = *queina*, jamre sig.

Ligesom i de anførte Exempler Halv vocalen er tilsat i Oldn., saaledes findes den ogsaa udeladt i dette Sprog, naagtet den findes i Sanskrit, f. Ex.:

अच् , *ac* = *askia*, fordre.
 लिङ्ग , *liṅga* = *klikkr*, en Plet.

Halv vocalerne ombyttes ogsaa indbyrdes, dels i samme Sprog, dels ved Overgangen fra det ene til det andet, f. Ex. प्युच् , *pyuč* = पुच् , *puč*, *pruś* = मुच् , *muč*, *pluś* = व्युच् , *vyuč*, *bjuś* = *blossa*, blusse.

Da Halv vocalerne og Nasalerne derhos jævnlig bruges som Rodbogstaver, maae de ikke altid ansees for blot euphoniske i ethvert Tilfælde, hvor de i Begyndelsen af Ord følge umiddelbart efter en fastere Consonant. Der gives nemlig Ord, hvori den Consonant, der gaer foran Halv vocalen, har en tilfældig Tilværelse, idet den snart bliver staaende, snart bortfalder. Dette gjælder fornemmelig *k*, *g* og *h*. Exempler være, af Oldnorsk: *nog* = *gnog*, nok; *naga* = *gnaga*, gnaave; *klak*, Mangel, hvoraf *laklega*, daarligt; *klutr* = *lutr*, en Ting; *breka* = *reka*, forjage. Denne Vaklen i Sprogbrugen har forplantet sig til vore Dage saaledes, at forskjellige Dialecter have vedtaget at bruge eller ikke bruge det første Bogstav i saadanne Ord. I Norge findes saaledes den thelemarkiske Dialect, hvor *k* ofte bortfalder foran Bogstavet *n*, f. Ex. *nif* for *knif*, Kniv; *na* for *kna*, Knæ. Ligesaa udtales, som bekjendt, i Engelsk ikke *k* foran *n* i Ordets Begyndelse.

Exempler af Sanskrit være: क्लप् , *klap* = क्लप् , *klap* = लप् , *lap*, *loqui*; कृण् , *kuṇ*, *kuṇ* = वण् , *vaṇ*, *sonare*; भ्राज् , *brāj* = राज् , *rağ*, *fulgere*. Naar man altsaa vil

anstille Sammenligning mellem Ord, som begynde med en Cónsonant (oftest h, k ell. g) foran en Halvvocal, maa man ikke opgive Haabet om at finde Ordet igjen i det beslægtede Sprog, fordi det ikke gandske svarer til Formen, saasom det endnu kan gjenfindes med Udeladelse af den ene af de to Begyndelsesbogstaver. Saaledes svarer रुद्र, *rud* til *gráta*, at græde. लाट, *lata* til *klædi*, Klæde. क्लम, *klam*, at være mat, til *lam*, Svækkelse; वदि, *vadi* til *kveðia*, hilse, वद्, *vad*, til *kveða*, at sige; वर्ण, *varn*, at male, til *kvørn*, Qværn.

Der gives Tilfælde, hvori man svarende til eet Ord af heromhandlede Form finder i det beslægtede Sprog to, hvoraf det ene begynder med første, det andet med andet Bogstav af det tilsvarende Ord, f. Ex. til Oldnorsk *glappast*, gjøre noget ubetænksomt, *glepja*, forstyrre, hindre, *glop*, Uagtsomhed, Skjodesløshed, svarer i Sanskr. baade गप्, *gup*, og लुप्, *lup*, to be confused or disturbed; til *knyta*, at knytte, binde, baade कीट्, *kit* og नह्, *nah*, to bind. — Et nærmere Kjendskab til Sprogbrugen vil kunne bestemme, om der til de forskjellige Former knytter sig nogen Nuance i Betydningen.

Under *Flexionen* spille Halvvocalerne og Nasalerne en betydelig Rolle. Deres Brug som Betegnere af Casus ved Nomina og Personer ved Verba vil jeg imidlertid forbigaae, som nærmest henhørende til Sammenligningen mellem Declinatibner og Conjugationer, hvilken det vilde blive for vidtløftigt at anstille her. Jeg vil her blot omtale de Tilfælde, hvori de ellers bruges under Flexionen, for at vise, hvorledes Sproggenes Slægtskab ogsaa heri aabenbarer sig. Det er kun de tre, n, j og v, som i begge Sprog benyttes paa denne Maade. Vi ville her omhandle enhver særskilt.

n indskydes i Oldn. i Gen. Plur. foran a i de Neutra og Feminina, som endes paa a, f. Ex. *auga*, G. Pl. *augna*, *tunga*, G. Pl. *tungna*. Rask anseer ikke dette n for euphonisk, da han *) angiver Hensigten at være den, at skille Gen. Plur. fra Nom. og Gen. Sing. Han tilføier dog, at der ere flere Ord, hvori denne Adskillelse ikke iagttages, og aabner saaledes Adgang til at ansee det for blot euphonisk.

I Sanskr. er den euphoniske Brug af n i Decl. meget hyppigere. Foruden i mange andre Tilfælde indskydes det, i Ord paa en enkelt Vocal, i Gen. Plur., ** hvor

* Veiledning til det islandske Sprog. Kbhvn. 1814, S. 30 og 48.

** I Sanskrit-gaer i Regelen en Vocal foran dette n, men ogsaa her haves dog Ord, som forbinde det euph. n umiddelbart med sidste Rodconsonant, f. Ex. अक्षि, *akxi*, et Øie, Instrum. अक्ष्या, *akxiá*, अस्ति, *astí*, et Been, Instrum. अस्थ्या, *asthá*, &c.

det dog kan undlades i Æenstavelserord, som ere Fæm. Det sidste er forsaavidt analogt med Oldnorsk, som det angaaer samme Casus og Numerus, og det derhos netop er Fæmininerne, hvoriblandt Undtagelser fra Regelen ogsaa i Oldn. forekomme.

Angaaende *j* og *v* yttre allerede Rask,* at nogle Ord af hans 2den Decl. indskyde *j*, andre *v*, foran de Endelser, som begynde med en Selvlyd, dog ikke *j* foran *i*, heller ikke gjerne *v* foran *u*. Dette, sœier han til, synes at vœre Lœvninger af et Slutnings-*i* eller -*u*, som oprindeligen har fundets i disse Ord. Rigthigheden af denne Mening kan neppe betvivles, naar man bemærker, at en lignende Virkning er at udlede af lignende Oprindelse i Sanskrit. Naar saaledes *sr*, en Pœil, i G. Sing. og i Nom. og Ac. Plur. hedder *srvar*, er det rimeligt, at Grundformen har vœret *srva* ell. *srva*; herpaa tyder det angelsax. *arwa*, og det eng. *arrow*; skulde Ordet derhos staae i Forbindelse med *sr*, et Ar, en Skramme = *शर*, *arus*, saa have vi ogsaa her *u*-Lyden, ligesom i *शु*, *dru*, et Trœ, der svarer til det oldn. *trœ*, hvis Former, *trjâ* og *trjâm* i Gen. og Dat. Pl. Rask forklarer som sammendragne for *trjava* og *trjavum*, af en tabt Sing. Form *trev*. Samme Former forekomme ogsaa af *knœ*, et Knœ, der svarer til *कानु*, *gânu*, hvor altsaa ligeledes det oprindelige *u* viser sig. Derimod faaer *ben*, et Saar, i Gen. Sing. og hele Plur. et *j* tilsat, *benjar*, *benjum*, *benja*.

I Sanskrit er Regelen den, at Femininer, som ende paa en lang enkelt Vocal, tilsætte, i Gen. Sing., foran Casusendelsen *ds*, et *j* eller *v*, efter den foregaaende Vocals Beskaffenhed, nemlig *v*, naar denne er *u*, ellers *j*. F. Ex. *नदी*, *nadi*, en Flod, Gen. S. *नदीसु*, *nadisû*; *वद*, *vadi*, en Qvinde, Gen. S. *वदिसु*, *vadisû*. Derhos gives ogsaa her enkelte Ord, som i andre Casus lade deres Endevocaler *i* og *u* gaae over til *j* og *v*, f. Ex. *पति*, *pati*, en Herre, Instr. *पत्या*, *patja*, Dat. *पत्यै*, *patjê*, Abl. og Gen. *पत्यु*, *patjus*. *पु*, *pu*, rensende, en Ordform, som bruges i Enden af sammensatte Ord, har i Acc. *पुम्*, *puam*, i Instr. *पुा*, *puâ*, i Dat. *पुवै*, *puvê* &c.

Gaae vi nu over til at betragte de her omtalte Bœgstavers Brug i *Conjugationen*, saa er det *j*, som her i begge Sprog bruges paa den mest analoge Maade. Der gives nemlig i dem begge mange Verba, som i visse Former sætte *j* til Roden

* Kortfattet Veiledning til det eldaerdiske Sprog, Kbhvn. 1832, S. 14.

foran Personalendelserne, og det mærkeligste er, at det næsten udelukkende er i de samme Former i begge Sprog. Rask har saaledes under 1ste Conj. 3die Classe henført de Verba, som i Præs., Ind., Conj., Imperat. Inf. og Part. indskyde *j* foran alle de Endelser, der begynde med *a* og *u*. I Sanskrit henføres til 4de Classe de Verba, som indskyde *च्*, *ja*, og til 10de Cl. de, som indskyde *ञ्च्*, *aja*, foran Personalendelserne i Præs. Ind., Potentialis (der omtrent svarer til Conj.), Imperat. og Part. (den 10de ogsaa i Inf.) (samt desuden i Præt. augmentatum uniforme, Imperf.) En Sammenstilling vil vise Analogien end tydeligere. Vælg vi Ordene *अच्*, *śuc*, at sørge, af 4de Cl., *चद्*, *śur*, at stjele, af 10de Cl., og i Oldn. *telja*, at tælle, af 1ste Conj. 3die Cl., saa ere Formerne:

Præs. Indic. 1 P. Pl.	अच्यामस्	, śucjāmas.	चोरयामस्	, śorajāmas = teljum.
— Conj. (og Potent.)				
1 P. Sing.	अच्येयम्	, śucjēyam.	चोरयेयम्	, śorajēyam = telja.
— Imperat. 1 P. Pl.	अच्याम	, śucjāma.	चोरयाम	, śorajāma = teljum.
— Particip.	अच्यत्	, contr. for	चोरयत्	, contr. for
	अच्यन्त	, śucjant	चोरयन्त	, śorajant
— Infinitiv.			चोरयितुम्	, śorajitum = telja.

De Verba, som i Oldn. antage denne Flexion, have forstørstedelen causativ Betydning, og svare i denne Henseende til lignende Verba i Sanskrit, hvor Causalia dannes ligesom Verba af 10de Classe, ved at sætte *aj* eller *aja* til Roden, og kun skille sig fra de sidstnævnte derved, at de beholde dette Tillæg i flere Former end Verba af 10de Cl.

En lignende Analogie finde vi ved Brugen af *n*, der forekommer i adskillige oldn. Verba imellem Rodvocalen og sidste Consonant, saasom i *binda*, *vinda*, *stinga*, men bortfalder i Imperf. *batt*, *vatt*, *stakk*. Hertil svarer i Sanskrit den 7de Verbalclassen, hvis Kjendemerke er, at indskyde *n* foran sidste Rodconsonant, just i de samme Former, hvor det forekommer i de nysnævnte oldn. Verba, men ikke i Aorist. (Præt. augm. multif.) heller ikke i Perf. (Præt. reduplicatum). Man sammenligne følgende Former af *मिद्*, *bid*, at kløve, og af *binda*, at binde,

		Sansk.	Oldn.
Præs. Ind. 1 P. Pl.	मिन्द्यामस्	, bindmas	= bindum.
— Conj. (og Potent.) 1 P. Sing.	मिन्द्याम्	, bindjām	= bindim.
— Imperat. 2 P. Sing.	मिन्धि	, bindhi	= bind.
— Particip.	मिन्दत्	, contr. for मिन्दन्त	, bindant = bindandi.

Sansk.   Oldn.

Aor. og Imperf. 3 P. Sing. जमरत् , *abiddat* = *batt*.
Perf. विमिद , *bibéda*.

Jeg kan endelig ikke undlade at henlede Opmærksomheden paa den Egenhed, at i begge Sprog Halvvocalen *v* i Begyndelsen af enkelte Verba i Præt. gaaer over til *o* eller *u*, f. Ex. i Oldn. *vaxa*, Præs. *ver*, Imperf. *ox*, 1 P. Pl. *urum*, *vada*, at vade, *ved*, *od*, *udum*; i Sanskr. वच् , *vac*, at tale, i Præt. reduplicat. 1 Pers. Plur. ऊचिम , *ucima*. वद् , *vad*, at tale, i P.r. ऊदिम , *udima*. Samme Overgang foregaaer ved Dannelsen af Part. Præt. उप्त , *upta*, af वप् , *vap*, at saae, उक्त , *ukta*, talt, af वच् , *vac*; ligesom i Oldn. *ordit*, Part. Præt. af *verba*, at blive; — *ofit*, af *vefa*, at væve.

II. AF FORMLÆREN.

1. Imperfectum.

Fortiden betegnes snart ved Ordforbindelser, snart ved Flexion af Verbet. Det er den sidste Maade jeg her ville behandle, idet jeg henleder Opmærksomheden paa det mærkelige Slægtskab mellem Sprogene ogsaa i dette Punct. I Oldn. bruges, som bekjendt, to Maader at flectere Verbet paa, for at betegne Imperf., nemlig dels ved Forandring ell. Forlængelse i Ordets Andre, dels ved det tillagte Bogstav *ð* med følgende Vocal. Det er forlængst erkjendt, at den førstnævnte Maade er den ældste; det er ogsaa kun den, som gjenfindes i Sanskrit, og det i en forbausende Lighed med det Oldn., ikke alene med Hensyn til Vocalovergangene, men ogsaa deri, at disse i begge Sprog i Regelen kun forekomme i Singularis.*

Men sammenlign følgende:

Naar i Oldn. Vocalforandring forekommer i Plur., er den oftest afhængig af Endelsen, ei af Tidsforholdet.

Olds.	Sansk.
Rod. <i>gef</i> (af <i>gifa</i>, give)	शम् , <i>śam</i> , at berøilige.*
Imperf.	Præt. redupl.
Sing. 1 Pers. <i>gaf</i>	शशाम , <i>śasāma</i> .
2 — <i>gaft</i>	शशाम्य , <i>śasāmta</i> .
3 — <i>gaf</i>	शशाम , <i>śasāma</i> .
Plur. 1 — <i>gafum</i>	शिमिम , <i>śimīma</i> .
2 — <i>gafut</i>	शिम , <i>śima</i> .
3 — <i>gafu</i>	शिमूस् , <i>śimūś</i> .
Rod. <i>grip</i> (<i>gripa</i>, gribes)	मिल् , <i>mil</i> , at blande.
Imperf.	Præt. redupl.
Sing. 1 Pers. <i>grip</i>	मिमेल्ल , <i>mimēlla</i> .
2 — <i>gript</i>	मिमेल्ल्य , <i>mimēllā</i> .
3 — <i>grip</i>	मिमेल , <i>mimēla</i> .
Plur. 1 — <i>gripum</i>	मिमिलिम , <i>mimīlima</i> .
2 — <i>gripūt</i>	मिमिल , <i>mimīla</i> .
3 — <i>gripu</i>	मिमिलुस् , <i>mimīlūś</i> .
Rod. <i>skyt</i> (<i>skjota</i>, skyde)	गुप् , <i>gup</i> , skjule.
Imperf.	Præt. redupl.
Sing. 1 Pers. <i>skant</i>	गुगोप , <i>gugōpa</i> .
2 — <i>skant</i>	गुगोप्य , <i>gugōpta</i> .
3 — <i>skant</i>	गुगोप , <i>gugōpa</i> .
Plur. 1 — <i>skatran</i>	गुगुपिम , <i>gugupīma</i> .
2 — <i>skatub</i>	गुगुप , <i>gugupa</i> .
3 — <i>skutu</i>	गुगुपुस् , <i>gugupūś</i> .

Uagtet nu denne Form for det oldn. Imperf., som ovennævnt, maa anses for den ældste, er der dog neppe nogen Tvivl om, at jo ogsaa den anden, paa -ba ell. ði, gaacr saa høit op i Tiden, at den har fulgt vore Fædre paa deres Udvandring fra deres oprindelige Fædreneland i Asien; thi den gjenfindes ikke alene i det Gothiske, men endog i et Par nyere indiske Dialecter. I Hindi, den Dialect, som i Middelalderen var herskende i Nordindien, forekommer चा , *tā*, i Sing og चै , *tē*,

* Det korte *a* i Sanskr. svarer ikke alene til samme Vocal i Oldn., men meget ofte ogsaa til andre korte Vocaler.

i Plur., som Imperf. af Hjelpeverbet, at være, og er derfra uforandret gaaet over i det nyere Hindustanske ہے , ہیں , og Plur. ہیں , ہیں , var, vare. Af dette aspirerede t (th), der svarer til det aspirerede θ i Oldnorsk, har Brag-båhå, en anden nordindisk Dialect, blot beholdt Aspirationen, under Formen है , हैं , i Sing. og हैं , हैं , i Plur., medens det Pengabiske og Bengaliske have kastet Aspirationen bort og beholdt det unspirerede उ , त , f. Ex. Peng. मैंने किया , *mine hånd, jeg gjorde*. Bengalisk: তুমি করিতা , *tumi karitá, du gjorde*.

I alle disse Dialecter bruges dette Ord eller Bogstav som Hjelpeverbum, for at betegne den forbigaaende Tid; som særkilt Ord i Hindi og Brag-båhå, som Aformativ i de to sidstnævnte Dialecter, ligesom i Oldnorsk. Betydningen angives af Ballantynes * at være den ovenangivne: vær, være. Bopp ** derimod er, som Grimm, af den Formening, at Imperfectendelsen kommer af et Verbum, svarende til Sanskr. दा , दा , at sætte, gjøre, Roden til det tyske *tun*, af hvilket vort Oldsprog har Derivatet *dað*, Daad.

Rask henfører til sin anden Bøiningssmaade (o: den, som danner Imperf. ved Vocalforandring) nogle Verber i Oldnorsk, som i Imperf. ende paa *-ru*, saasom *ma*, bebreide, imperf. *maeru*; *sata*, snøe, imp. *særu*, *roa*, roe, imp. *ræru*, men han bemærker derhos, at Imperf. Bøining ligner den i første Bøiningssmaade. Han har her ladet sig forlede af Vocalforandringen til at skille disse Verba fra dem, der i Imperf. autage *ba* ell. *bi* i Enden. Endetillægget *ru* er nemlig her kun en Variant i Udtalen istedetfor *ba*, hvilket deels i Almindelighed kan slutes af det Slægtkab, som *d* og *r* i flere Sprog vise, deels af den særegne Udtale, som र (der just svarer til oldn. θ) har i Hindi-Sproget, hvorom Ballantyne siger: „The cerebral letters र *da* and र *da*, when medial or final, are commonly pronounced *ru* and *rha*.“

3. Futurum.

Da Fremtiden i Oldn. betegnes ved Hjelpeverber, og i Sanskr. ved Flexion, synes ved første Øikast ingen Parallel her at kunne optrækkes; men, da Flexionen egentlig er Agglutination, kan Forintillægget skilles fra Roden og sammenlignes med Hjelpeverbet i Oldn. Fut. secundum dannes i Sanskr. ved at indskyde स्य , *sya*, eller स्य , *śya*, mellem Roden og Personalendelserne. Denne Stavelse anseer

* Elements of Hindi and Hraj bhāshā grammar, London 1830, 4o. p. 18.

** vergl. Gr. § 630 fg.

Bopp* for et tabt Futur. af Verbet अस्, *as*, at være, hvilket han begrundar ved en Sammenligning med Potentialis af samme Verbum, der oftere forekommer, og har en paafaldende Lighed med Endelserne i Fut. secundum. Hvad enten nu dette er den sande Oprindelse eller den paa anden Maade lader sig forklare,** formener jeg, at det oldn. Hjælpverbum *skal* intet andet er end denne Stavelse, der i Oldn. enten har sondret sig fra eller aldrig været i Forbindelse med Verbet, ligesom f. Ex. Endelsen -bo (Kjendemerke paa Fut. i Lat. ama-bo) sees at kunne sondre sig fra og stille sig foran i det Krainiske, hvor *bém igrál*, jeg skal lege, egentlig jeg skal være legende,** i Angelsachsisk *beo*, jeg skal være. De Indvendinger, som man kan tænke sig anført, deels fra Formens, deels fra Betydningens Side, haaber jeg at kunne gjendrive. Hvad for det første Begyndelsesbogstaverne angaaer, da ligge de hverandre saa nær, at det maaske turde være overflødigt, ved Exempler at godtgjøre, at ष, *ś*, i Oldn. oftere er bleven *sk*; jeg vil imidlertid anføre nogle saadanne, saasom मनुष्य, *mánusa* = *menskr*, menneskelig; ष, *śa* = *ska*, den bedste Deel af noget; मरु, *satt* = *skada*, skade &c. Med Hensyn dernæst til *l*, som findes i Enden af *skal*, da er det en Halvocal, som i Sprogovergange ofte deels ombyttes med andre, deels bortfalder. I nyere Norsk høres istedetfor *skal* saaledes i skjodesløs Dagligtale hyppigen *ska*; ligesaa i Engelsk jævnlig *shan't* for *shall not*; og i Oldtydsk *sast* for *sollst*, f. Ex. i Digtet, tvé Künigeskinner, i Uhlands Samling af oldtydske Folkedigte: «allene *sast* da der nich gon», allene skal du der ei gaae. Fra Betydningens Side kan den Indvending tænkes, at *skal* fornemmelig bruges om en bestemt Forpligtelse eller Forsikkring, medens *man* hyppigere bruges for at betegne Fremtiden alene. Men dette er en Sprogbrug, som er let forklarlig af Trangen til at distinguere, uden at deraf kan udledes noget bestemt med Hensyn til Ordets oprindelige Betydning. Saameget er derhos vist, at *skal* ogsaa bruges som blot Fremtidsbetegner uden nogen Bibetydning af Forpligtelse eller For-

* Gramm. S. p. 900—4.

** Jeg tænker mig ष्य, *śya*, dannet af ष्यन्, *śyan*, eller ष्यम्, *śyam*, at betyde, have i Sinds, brugt som Hjælpverbum, analogt med det andet oldn. Hjælpverb. for Fut. *manu*, der væsentlig er beslægtet med det gothiske *manan*, at tænke, have i Sinds. Det kan vel synes at tale til Fordeel for Boppes Forklaring, at efter *skal* oftere vore udeladede, hvorved man kunde troe antydet, at *skal* alene betegner Fut. af *være*; men den samme Ellipse findes efter *man* (af *manu*), hvor en lignende Forklaring neppe lader sig anbringe.

*** Bopp. v. Gr. p. 900.

sikkring, ligesom det goth. *skulan*, der i flere af Grimm's anførte Exempler bruges som Oversættelse af det græske *μύλλον*. Jeg kan hertil føie et Exempel af Oldengelsk, som jeg tilfældigviis har stødt paa i *Metrical romances of the 13, 14, 15 centuries*, by H. Weber, Vol. II, i Romancen, *Richard oer de lion*, hvor 120de Vers lyder saaledes:

*when he her with eyen schal see
naar han hende med Øine faar see.*

8. Participium futuri passivi.

Dette dannes i Sanskrit ved at lægge *य*, ja²² til Roden og i de fleste Tilfælde forandre den foregaaende Rodvocal til *ए*, *ई*²³ f. Ex.

गेय , *gēja*, what is to be sung or chaunted, af गी , *gai*, to sing;

चेय , *céja*, to be gathered or collected, af चि , *ci*, to collect;

हेय , *héja*, to be cut or divided, af हि , *hi*, to cut;

धेय , *dēja*, to be held, af धा , *dhā*, to have;

चर्य , *carja*, to be gone (in or by), af चर् , *car*, to go.

Hermed stemmer en Ordform i Oldnorsk, der betragtes som Adjectiv, paa en mærkkelig Maade overeens. Den bestaaer i at bruge Verbalroden med en liden Vocalforandring, (oftest til *æ*, *ø*, *ei*, *ey*) for at betegne hvad der kan eller bør skees (baade activisk og passivisk), f. Ex. *dræpr*, som kan eller bør dræbes, af *dræpa*; *fær*, som kan befares, af *fara*; *fleygr*, som kan flyve, af *fluga*; *ætr*, som kan taales, = *सह*, *sahja*, to be born, to be suffered, forudsætter en Rod, svarende til *सह*, *sah*, to bear, to endure, ell. *सुह*, *suh*, to tolerate, sustinere (Westergaard); *væn*, skjøn, elskværdig, forudsætter en Rod, svarende til sanskr. *væn*, der ifølge Lassen⁴ betyder *favere*, *amare* (unna?).

Naar man derhos seer Former som *नेन्य*, *nénja*, taking or obtaining frequently, af *णी*, *ni*, to obtain, to frequent, erfares, at Formen i Sanskrit ogsaa kan betegne activt Forhold, ligesom *nemur*, som let kan tage, *nem*, skarpsindig.

²² Deutsch. Gramm. IV Th. S. 92 og 179.

²³ Dette *य* falder i Pali helt, cfr. Essai sur le Pali, p. 93.

²⁴ Bopp, Gr. S. § 635—36.

⁴ Zeitschrift für die Kunde des Morg. B. 6, S. 485.

III. AF ORDFORRAADET.

A. Mennesket.

1. Almindelig Benævnelse.

mannr, eller *mæbr*, m. et Menneske = मनु, *manu*, eller मानव, *mānava*, m. a man; heraf kommer *menstr*, adj. men-

neskelig = मानस, *mānasa*, adj. *ka-*
man, og *manneskja*, f. Menneske = मानुष, *mānuṣja*, m. a man.

2. Kjøns- og Alders-Forholde.

mannr og *mæbr* betegner ikke alene Mennesket i Almindelighed, men ogsaa Manden i Særdeleshed, ligesom det engl. *man* og det frans. *homme*.

verr, m. en Mandsperson; sml. वीर, *vīra*, m. a hero, a warrior, som Adject. *excellent*, *strong*, *robust*; वर, *vara*, m. a husband, a bridegroom.

kvendi, n. Fruentimmer; *kvæn*, *kvæn*, f. en gift Kone; *kona*, et Fruentimmer; — gjenfindes i कन्या, *kanjā*, f. a virgin, og i Zend: 𐬀𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎𐬎, *kainē*, en Pige; maaskee ogsaa i वधु, *vadhū*, f. a woman in general, a wife, og जनि, *janī*, f. a woman in general. *genta*, f. overgiven Tjenestepige, slutter sig maaskee hertil. I Nynorsk betyder *Jente* en Pige i Almindetighed; i hindust. جنی, *ganī*, a maid servant.

þella, f. et Fruentimmer, poet. = तल्लि, *tallā*, f. a young woman.

karl, m. en Mandsperson, synes be-

slægtet med कार, *kāra*, m. who does any act; dette Ord forekommer ogsaa i Oldpersisk i Niebuhrs Indskrift I, Tab. XXXI, 8de Linie, hvor der læses *pāriā kārd* = Perserkarle (?). I Nynorsk høres ogsaa i Alm. oftere *Kar* end *Karl*.

patti, m. en liden Dreng; sml. पुत्र, *putra*, m. a child, in the langvage of the Vedas.

mær, f. en Møe; sml. hind. महार, *mahar*, a woman; er maaskee dannet ved Aphæresis af कुमारी, *kumārī*, f. a young girl, one from ten to twelve years old, a virgin; or in the Tantras any virgin to the age of sixteen. Ligesom *mærr* som adj. betyder reen, saaledes betyder कुमार, *kumāra*, n. pure gold.

mey, f. en Møe; *meyda*, f. et liden Pigebarn; sml. सुग्धा, *suḡdhā*, f. a young and lovely female.

barn, m, et Barn, er egentl. perf. part. af *bera* = ब, *ber* = send. *बे*, *ber*,

berc, at høre; * sml. pers. *بار*, *barud*,
a youth.

3. Ægteskabs- og Slægtskabs-Forkolde.

bebja, f. en Hustru, Ægtefælle =
बधु, *badā*, f. a woman, a wife.

gipta, give til Ægte = *यम्*, *jab*
ell. *जम्*, *gab*, to copulate.

geta, avle = *जन्*, *gan*, to generate
or beget.

hjon, n. pl. Ægtefolk = *युग्*, *jug*,
n. a pair, a couple, af *युज्*, *jug*, to join.
I det Bergenske kaldes Ægtefolk frem-
deles *Jun*.

teori, n. Samliv; sml. *दारि*, *dāri*, f.
tearing. *दारिन्*, *dārin*, n. a husband, *द्वार*,
dāra, m. pl. a wife; af *दृ*, *dṛ*, to take,
to tear (a husband).

frøbill, m, en Kjerreste, Galan; *frøbla*,
f, en Frille; sml. *प्री*, *pri*, zend. *پری*,
frī, at elske; *प्रिया*, *prija*, kjær. **

amma, f. en Bedstemoder; sml. *अम्मा*,
ambā, f. a mother.

fabir, m. en Fader = *पितृ*, *pitṛ*, m.
a father.

modir, f. en Moder = *मातृ*, *mātr*,
f. a mother,

mamma — *pappa* = *मापाप*, *mā —*
bāp, parents.

brodir, m. en Broder = *भ्रातृ*, *bhrātṛ*,
m. a brother.

kruti, m, en lille Dreng; sml. hind.
कर, *gurgā*, a servant boy, a brat.

systir, f. en Søster = *स्वसृ*, *svasr*,
f. a sister.

sour, m. en Søn = *सूनु*, *sānu*, m.
a son; *सृ*, *śr*, to bear.

Sammensatte ere *पितृभ्रातृ*, *pitṛbhrātṛ*,
m. Farbroder, og *पितृस्वसृ*, *pitṛsvasr*,
f. Fæster.

berr eller *berry*, m. en Søn; sml. *वर*,
bara, m. a son in law, ell. *भृ*, *br*, at høre.

kundr, m. en Søn, poët; sml. *कुण्ड*,
kunda, m. a son born in adultery; eller
maaskee beslægtet med det følgende kind.

dottir, f. en Datter = *दुहितृ*, *duhitr*,
f. a daughter.

systkin, n. pl. Søster og Broder, er
et af de faa Exempler, Oldnorsk frem-
byder, svarende til de sammensatte Ord,
som i Sanskrit kaldes *dvandva*; det er
nemlig dannet ved Forening af *syst* for
systir og *kynn*, Slægt. Paa samme Maa-
de dannes *febgin*, n, Fader og Datter,
møbgin, n. Moder og Søn, af *fabir* eller
møbir og *kynn*, hvis *k* er bleven til *g* for-
medelst det foregaaende bløde *d* Ligesaa
febgar, m. Fader og Søn, *møbgur*, f.
Moder og Datter, hvor den sidste Deel
af det sammensatte Ord blot har beholdt
g af Roden *géta* (*जन्*), *** hvortil er sat

* Journ. Asiat. IV S. T. V. p. 202—03.

** Bopp, v. Gr. S. 123.

*** Paa lignende Maade danner *जृ*, *gṛ*, af

denne Rod alene et particip. pres. - *natu*.
Bopp, Gr. S. p. 257.

Pluralendelse—cfr. पितृपुत्रौ. *pitaputran*, Fader og Søn.

svora, f, Svigermoder, = स्वयम्, *svairā*, f, a mother in law; i ældre Svensk er *svær*, en Svigerfader, = goth. *svaikro* = स्वरुर, *svakuru*, m. a father in law.

verfabür, m. en Svigerfader, kunde synes at være en Forkortelse af *sverfabür*; men, da det mest bruges om Mandens Fader, er det vel sammensat af *ver* = वर, *vara*, a husband, og *fabür*; ligesaa *verbrobir*, en Svoger.

svilar, m. pl. Svogre, o: Mænd, som ere gifte med to Søstre; sml. श्याल, *šjala*, m. a wife's brother.

jöd, Afkom, Yngel, = जाति, *šatti*, birth, production, race, family.

køb, et spædt Foster, = जात, *šatta*, m. a child, offspring.

kyllir, m. scrotum, staaer i Forbindelse med det nyere Islandske *kylla*, avle,

det Sv. *kull*, Danske: *kuld*, Slægt, Familie, = कुल, *kula*, family, race, caste; af कुल, *kul*, to be of kin.

kynn, Slægt, eller kind, f. id. it. Afkom, = जनि, *šani*, f, birth, production.

lið, n. Slægtninger (hy, prov.); sml. ली, *li*, to be in union or connexion with.

viðr, m, Slægtning, = जाति, *šatti*, m, a kinsman in general; cfr. *natus* for *gnatus*.

ätt eller *øtt*, f. Æt, Slægt; sml. अक्त, *akta*, partic. joined, combined. Ordet udtales endnu i det Bergenske *øgt*.

tengör, beslægtet, (*tængel*, Baand); sml. तङ्ग, *tak* (præs. टङ्कति, *tankati*), to bind, to tie.

vensl, n. Slægtskab; sml. वंश, *vanša*, m, race, lineage, family.

vandmenn, m. pl. Slægtninge; *vandalans*, adj. ubeslægtet; sml. बन्धु, *bandhū*, m, a kinsman, a relation; af बंधु, *bandhū*, to bind.

4. Collectiver.

folk, n, en større Krigshær (i det alderældste norske Sprog); * dernæst Folk, = वीर्य, *vórhá*, f. exercitus, ifølge Lassen,** der, paa Grund af en i Rigvæda sædvanlig Bogstavovergang, erklærer Ordet for en Overgangsform af वोट, *vóða*, partic. af वह, *vah*, to flow as a stream. Hertil sluttet sig *fylkin*, at

stille en Krigshær i Orden; *fylkir*, en Anfører, Konge (poët).

þjóð, f, ell. *þýð*, n, Folk, = जाति, *šatti*, f, lineage, race, family; er i det Hindustanske bleven جات, *šat*; og paa gammelpersiske Monumenter skrives det *šatti*, hvilket af Lassen*** erklæres = *šatti*.

svœit, f. en Bøgd, ogsaa Landet, en

* Keyser, om Nordmandenes Herkomst og Folkelægtskab, S. 404.

** Anthologia Sanser., p. 133.

*** Zeitschr. f. d. K. d. M., B. 6, S. 20.

Flok, Skare, synes at være det samme Ord, som i en oldpers. Indskrift lyder vit, hvorom Lassen siger: „muss Volk im engern Sinne seyn, eine gens.“ Det er maaskee en Forandring af स्फुटित, *sphūta*, much, many.

5. Sjel og Legeme.

sól ell. *sála*, f, Sjel, = सार, *sāra*, m, the essential or vital part of any thing.

andi, m, Aand, = आन, *āna*, m, breath inspired, af अन्, *an*, to breath.

gēb, n, Sind, Gemyt; sml. चेतस्, *četas*, (i Vedaerne *kētaḥ*), n, mind, intellect; e चित्, *cit*, to consider.

sinna, Sind; sml. pers. سین, *sinah*, the breast.

hugr, m, Sjel, Sind; sml. उरि, *urī*, wish, desire; det tilsvarende zend. 𐬀𐬀𐬎𐬎𐬎, *uṣ*,

usi, overs. Anqaetil: *esprit*; pers. اروش, *huš*, mens, anma.

muni, m, Sind, Gemyt; sml. मनस्, *manas*, m, the mind, the heart, the intellect; i Zend *maini*, Gedet, Genannung, ifølge Lassen.***

lik, n, et Legeme = देह, *dēha*, m n, the body.†

kroppr, m, Krop, Legeme = det zendiske 𐬀𐬀𐬎𐬎𐬎𐬎, *kerēf*, ell. *kerēp*; corpus, af कृप्, *kṛp* ell. *kṛp*, *factre*.††

6. Dole af det menneskelige Legeme.

hofud, n, Hoved = कपाल, *kapāla*, m, the skull, the cranium; hindustansk کپڑ, *kōpṛi*,

hār, n, Haar = क, *ka*, n, hair; केरा, *kēra*, m, id.

reik, f, Hovedhaar; sml. रज्जु, *raḡḡu*, m, a lock of braided hair.

lokkr, m, en Haarlok = अलक, *alaka*, m n, a curl.

svipr, m, Ansigtatræk, Mine = चुत्र, *čubra*, n, ell. चुत्र, *čjupa*, m, the face.

Herhen hører nok ogsaa *stoppa*, f. Snude, der ogsaa bruges om Ansigtet, f. Ex. i *snoppufagr*, som har et smukt Ansigt.

enni, m, Pande, er udentvivi besleget med det hyppigen forekommende Præformativ *and*, der betegner imod og foran, ligesom अन्ति, *anti*, ifølge Lassen præpositio obsoleta: *ante*.

hjarsi, m, Pandebenet; *hjarni*, m, Hjerne; sml. शिर, *šira*, n, ell. शिरस्, *širas*, m, the head.

* ib. S. 29.

** Yaçna I, 397.

*** I. I. S. 13.

† Paa Overgang fra *d* til *l* eller omvendt an-

fører Bopp, vergl. Gram. S. 16; Lassen Anthol. Sanscr. p. 138, mange Explr.

†† Journ. Asiat. IV S. T. V. p. 331. Yaçna I, 137. Bopp, vergl. Gr. S. 160.

auga, f. Øie = अक्षि, *akṣi*, n. ell. अक्षम्, contr. अक्ष, *akṣā*, * *the eye*.

brin, f. Hienbryn = भ्रू, *brū*, f. an *eyebrow*.

hvarmr, m. Øielag; sml. चर्मन्, *varman*, n, *armour, mail*, अक्ष, *vr*, to *cover*.

kinn, f. Kjæve, Kind = गण्ड, *gaṇḍa*, m. *a cheek, the whole side of the face including the temple*.

nīs, f. pl. *nasir*, Næse = नस, *nas*, eller नसा, *nasā*, f. *the nose*.

mubr ell. *mumnr*, m, Mund = मुख, *mukha*, n. *the mouth*, hvoraf de senere Hinduer have dannet मुख, *mukh*, m.

kjæptr, m. Kjæft, Tryne; sml. जम्, *gab*, to *gape, to yawn*.

gap, n, Gab, synes beslægtet med *kjæptr*. For begges Vedkommende kan sammenlignes det zendiske گپاند, *trigafnem*, adj. (serpent) *aux trois gueules*, ifølge Burnouf, ** som heri finder et Subst. *gafna*, *bouche ou gueule*, af *gaf* for *gap* = sanskr. जप्, *gap*, at *talk*.

kvoptr, m, Kjæve; sml. च्वात्र, *svabtra*, m, *a gape, a chasme*.

lap, n. og *lepra*, f. *sorbillum*, og *lepja*, drikke som en *Hand*, forudsætte

et Ord, svarende til vort *Læbe*, Angels. *lippa*. Ligeledes forudsætter लप्, *lap*, to *speak* og लपन्, *lapana*, n, *the mouth* i Forening med det persiske لب, *lob*, *Læbe*, et lignende Ords Tilværelse i Sanskrit.

vor, f, *Læbe*; sml. वर, *vara*, m, *surrounding, encompassing*; वृ, *vr*, to *cover, to screen*.

toen, f, Tand = दात, *danta*, m. *a tooth*.

jaxlar, m. pl. Kindtænder; sml. जक्ष, *gaks*, to *eat*.

twaga, f, Tunge, ifølge Lassen (glossar. til Anthol.) = तिह, *gihva*, f, *lingua* (zend. *hizod*, lat. *lingua*, ant. *dingua*, goth. *tuggo*). ***

grøn, f. Skjæg, egentl. det Groende, det som groer paa Hagen; sml. रोहण, *rôhana*, n, *growing as a plant*; रुह, *ruh*, to *grow as a tree, to be produced or become manifest*.

eyra, f. Øre; कर्ण, *karna*, m. *the ear*, ligger vel for fjernt til en Sammenligning. Burnouf⁺ udleder det tyske *Ohr* af det zend. *gaosa*, goth. *auso*, Øre, hvilket han igjen sætter i Forbindelse med घोष, *gôsa*, *Lyd*.

* Wilkins, gram. of the sanscr. langv. § 1033.

** Journ. Asiat. IV. S. T. IV. p. 496.

*** Ligheden synes her fjern; men til det ovenanførte Exempel paa Overgang mellem H og Lingvaler eller Dentaler kan føies det forhen (S. 15) anførte तृति = *guti*; maaske

ogana जगन्, *gagala*, m, *armour*, kan være = दृष्ट, n. pl., Vaaben; पैति, m, Kalde, Nag, Had = जल, *gala*, n, *frigidity* (moral, mental or physical).

+ Com. s. le Yaçna. I, p. CH—CHH.

hals, m. Hals = गल, *gala*, m. the throat.*

kverk, f. Hals, Strube = कृक, *kṛka*, m. the throat, the larynx. *barki*, m. Strube, er blot en Forvandskning af *kverk*.

sviri, m. Nakken; sml. चिर, *cīra*, n, the shoulder joint; e चिर, *cīra*, to hurt.

axl, f. ell. *ax*, Axel, Skulder = अंश, *aṅṣa*, m, a shoulder, the shoulder blad. Ellers have *स्कंध*, *skandā*, m. shoulder, svarende til vort *Skulder*.

fæbur, m. Favn, Barm = व्याम, *vjāma*, m, a fathom.

hånd, f. Haand = हस्त, *hasta*, m. the hand; hvoraf senere i Hindust. er bleven *ہاتھ*, *hāt*; i Pali *hatta*.**

mund, f, Haand; sml. beng. মুটে, *mūt*, a hand's breadth.

fingr, m. Finger; sml. अङ्गुलि, *aṅguli*, f. a finger, af अङ्ग, *aṅg*, to count.

nagl, f. og *nagl*, m. en Nagl = नाख,

nakā, m. n. a finger nail; नाख, *nakāra*, m. *idem*.

gaṅga, f. den hule Haand; sml. (?) कुपाणि, *kupāni*, mfn. crooked-handed; e कु, *ku*, bad, and पाणि, *pāni*, the hand.

speni, m. en Patte, Brystvorte, sml. स्तन, *stana*, m., the female bosom or breast.***

kvibr, Underlivet, Maven; sml. उदर, *udara*, n, the belly.

magi, m, Mave, staaer maaske i Forb. med मक्, *maki*, to fill.

navli, m, Navle = नाभि, *nābi*, m. f. the navel.

hrygg, m. Ryg; sml. ढग्न, *ṛgna*, bent, crooked, e रुग्, *ruḡ*, to bend.

fang, n, Skjød = अङ्क, *aṅka*, m. gremium, ifølge Lassen.

bjé, n, Lend, Arts = चुत, *čuta*, m: the anus; af चुत्, *čut*, ell. चुत्, *čjut*, to be wet or moist.

* Det kunde fortjene Undersøgelse, om *s* i Enden af dette og flere Ord er et Petrefaet af en gammel Nominativendelse i Singular (lig Indernes for Masc. og Fem. paa *s*, hvilken som Nominativendelse er bleven *r* i Oldn.); altsaa *hals* = गलस, *galas*; *mave* = मनस, *manas*, excrement, ordure. Man fristes til at antage det, naar man ser, at कर्मि, *karmi*, en Orm, er i persisk gaaet over til *قرم*, *qirma*. जानिस, *janis*, en Pige, til *کنیز*, *kaniz*. Skulde denne Derivation være rigtig, vilde man ogsaa kunne ansee Oprindelsen til Suffixet *m* i flere Nomina at være Flexions-

endelsen *Anuvāra* (?) i Sanskr.; at f. Ex. *likam*, et Legeme, d. s. s. *lik* er देह, *dēha*; *rikdom*, Magt, Vælde, (hvilket ansees for et sammensat Ord) = अकम्, *akam*, *wealth*. Det nyere norske *Skjelm* turde da komme af छल, *čala*, wickedness, fraud, trick; det spærgende Pron. *hvem*, der i flere Almuedialecter udtales *hem*, af किं, *kin*.

** Essai s. l. P. p. 96.

*** Hvorledes *p* og *t* ombyttes i Sanskrit og Prakrit, samt i flere Sprog, oplyses ved flere Exempl. af Hofer, de prakrita dialecte, p. 66 sqv.

dans, m. *podex bichumis*; smk. दुष्, *duś*, to be impure.

seti, m. *anus, clunes*, udledes vel i Almindelighed af at *sidde*; men det har i al Fald en paafaldende Lighed med सीध, *sidra*, n. *the anus*, e सीता, *stīd*, f. *a furrow*.

fōtr, m. *Fod, Been* = पाद्, *pād*, m. *the foot*.

kné ell. *knie*, Knæ = जानु, *gānu*, m. *the knee*.*

leggr, m. *Stilk, Been* = स्तम्भ, *stavga*, m. *a foot*.

kålf, m. *Læggen paa Benet*; dansk: *kalle*; smk. चल, *cala*, *tremulous, unfixod*.

rist, f. *Vristen paa Foden*; smk. पृष्ठ, *pr̥sthā*, n. *the surface or superficies*.

sol, m. *en Saale* = तल, *tala*, n. *the sole of the foot*.

litr, m. *et Led*; smk. ली, *li*, to join.

hjarra, n. *Hjerte* = हृद्, *hr̥d* eller हृत्, *hr̥t*, n. *the heart*.

blöd, n. *Blod*; smk. रुधिर, *rudīra*, n. *blood*.

pynd, f. *Mellemgulv, af punar, tynd*; smk. तनु, *tanu*, *small, minute*.

mergr, m. *Marv* = मज्जा, *maggā*, f. *marrow***.

sin, f. *en Sene* = स्नायु, *snāya*, m. eller स्नायु, *snāyu*, f. *a tendon, a muscle*.

kiød, f. *Hud*; smk. कृद्, *kūd*, to cover.

staka, f. *Skind, Hud*; smk. ष्ठा, *ṣṭhā*, to cover.

kerand, m. *det yderste af Huden*; smk. रारणा, *śarana*, n. *who or what protects or preserves*; रार, *śara*, m. *the upper part or cream of slightly curdled milk*.

B. Herskere, Krig, Vaaben og dermed beslægtede Begreber.

1. Herskere.

regin, n. pl. *herskende Guder, bety- der vel egentlig Herskere*; smk. राजन्,

राजन्, *m, a king, a prince, a sovereign*; af राज्, *raj*, to shine.

* Det lange *ś* her kunde vel synes at forbyde Sammenligningen med *kné*, men det falder undertiden bort ogsaa i Sanskrit, f. Ex. मञ्जु, *māṅgū*, adj. *kneek-kneed*; i Zend. er det allerede forkortet til *śmā*. Bopp. Gr. S. p. 323.

** At *r* assimilerer sig med *g*, sees af *maggā* (i Pali) = *marga* (i Sanskr.), en *Vei*. See Burnouf & Lassen, *Essai sur le Pali*, p. 95. 91.

skati, m, Konge (poët.) forekommer i Zend deels under Formen *kšāta*, der af Burnouf oversættes *souverain*,* af *kšī* = sanskr. क्षि, *kšī*, at herske, deels under Formen *kšātra*, som Lassen oversætter *Kšāg*.** I oldpersiske Indakrif-ter er den sædvanlige Kongetitel *kšāja-šija*,*** hvoraf det nyperisiske شاه, *šah*, Konge, udledes. I Sanskr. endelig er क्षत्र, *kšātra*, m, *a man of the second or military and royal class*.

drottinn, m, Herre; *drottning*, f. Dronning; *drottna*, herske, regjere; sml. दृ, *dr̥ḥ*, mfn, *able, powerfull*, af दृह, *dr̥h*, to increase.

sjeli, m, Konge (poët); sml. शूर, *šūra*, m, *a hero*.

kongr, m, Konge, turde kunne sammenlignes med det hindust. कङ्क, *kungrā*, *able bodied, robust*; كنگر ای, *kungrāi*, *strength*.

kroi, m, Konge = राज, *raḡ*, *a king*: (sml. lat. rex for reg's = fransk roi.)

stillir, m, Konge (poët); sml. स्थल, *sthal*, to stand, to be firm.

fylkir, m, Anfører, Konge (poët); see folk ovenfor (S. 15). Hertil slutter sig folk-náruingr, en Hærfører, af नृ, *nṛ*, to lead, to conduct, og folk-jadar, af sam-

me Betydning; sml. यज्, *yaj*, to subdue, to regulate.

I den Deel af den yngre Edda, som kaldes *Skáldskaparmál* eller *Skálda*, omtales en Konge, Halvdan den gamle, om hvem berettes, at han havde 18 Sønner, 9 ældre i een Række, og 9 yngre i en anden Række. Sønnernes Navne anføres, men erklæres af kyndige Historikere kun for at være almindelige Digterbenævnelser for Konger, blotte Appellativer, udtrykkende Kongens eller Anførelsens Rald, Værdighed eller Egenskaber. + Vi ville derfor ogsaa tage disse for os her. De 9 ældre Sønner kaldes:

1. *þengill*, ifølge Møller af þinga, jus dicere, conventum agere; sml. चिञ्, *cin*, to collect, to assemble.

2. *ræsir*, if. M. qui procurare facit; if. Haldorsen af hros, Roes; sml. रेश, *reša*, trêda, a king, a sovereign.

3. *gramr*, if. M. severus; sml. क्रम, *krama*, m, power, strength, overcoming, subduing, af क्रम्, *kram*, to grow, to increase.

4. *gyfji*, if. M. deauratus (af gull); bedre synes en Sammenl. med गल्भ, *galb*, to be bold or confident.

* Yaqa I, 371; hvorhos han p. 277, note, bemærker: „Ici s'écrit en zend *skī*, lorsqu'il est verbe, et qu'il n'est précédé d'aucun préfixe, qui se joigne immédiatement à lui.“

** Die altperisischen Keilinschriften, S. 35.

*** Zeitschr. f. d. K. d. M., B. 6. S. 9 ff.

+ Keyser, om Nordmændenes Herkomst og Følgeslægtsskab, S. 295. P. E. Müller, Sagabibliothek, S. B. S. 444, hvor han giver korte Oversættelser af de fleste.

5. *kilmir*, if. M. *pugnator*; sml. कौल, *kīla*, m, a lance, a pike, a weapon.

6. *jofr*, if. M. af *yfir*, *super*; sml. उपरि, *upari* (उपर) upon, above; hvortil det nyere Ord *ypperlig* slutter sig. Kunde man antage en Ombytning af *j* og *g* i Oldn., vilde adj. *gofugr*, anseelig, ypperlig, fornem, give en god Forklaring over dette Navn; og hertil svarer et hidtil ikke opdaget Positiv til Superlativet *ševista* i Zend og प्राविष्ठ, *šavišta*, i Sanskrit (vort *gjæveste*), hvilket forekommer i Rigveda og Samaveda, og oversættes af Rosen og Stevenson ved *robustissimus*, *fortissimus*, *all-powerfull*.*

7. *tiggi*, if. M. af *tiginn*, *ornatus*; sml. *tign*, f. Værdighed, Majestæt, med तेजस, *tégas*, n. *splendour*, *dignity*, af तित्, *tig*, to shine.

8. *skuli*, if. M. *protector*; af *skyla* = स्कु, *sku*, to cover. Det turde dog maaskee kun være en Afændring af det ovenfor omtalte *sjeli*.

9. *harri*, Herre; sml. ovenfor S. 1, eller og *hari* nedenfor.

Som Navne paa Halvdæn den gamles ni yngre Sønner opgives:

1. *hilldir*, af *hilldur*, Feldtslag; sml. det hind. झुल्ल, *hullar*, *tumult*, *commotion*, *disturbance*, og झुल्ल, *hallá*, *tumult*, *assault*.

2. *nefr*, if. M. af *nefr*, *filius*, staaer

vel snarere i Forbindelse med नामि, *ndbi*, a king, a chief.

3. *audi*, if. M. af *audi*, *opes*; sml. zend. *aogó*, hvis Superl. *aogistó* oversættes *le plus fort*;** ओजस, *ogás*, n, *splendour*, *strength*; eller maaskee bedre आद्य, *adja*, *opulent*, *wealthy*, *rich*.

4. *yngui*, af *ung*, der maaskee kan have forenet de samme Betydninger som det tilsvarende युवन्, *juvan*, *young*, *best*, *excellent*, *endowed with native or natural strength*.

5. *dagr*, if. M. = *dádigr*, *strenuus*; sml. दह, *dah*, to shine, to burn.

6. *brugi*; sml. भ्राज, *brág*, to shine.

7. *bubli*, if. M. af *bób*, *pugna*; sml. वुधु, *vud*, to hurt, to kill. Meget nær ligger मघन, *Madána*, a king; भूति, *báti*, f, *power*, *dignity*.

8. *lofði*, if. M. = *lofði*, *laudatus*; sml. रूपवत्, *rúpavat*, *beautiful*; *handsome*.

9. *sigarr*, if. M. af *sigr*, *victoria*; sml. जी, *gri*, to conquer, to reduce. Heraf udledes *siklingr*; men det er et Spørgsmaal, om dette ikke snarere staaer i Forbindelse med राक, *śaka*, a sovereign, a prince, who gives his name to an era; af राक, *sak*, to be competent or powerfull.

Blandt Benævnelser paa Konger, har Skálda endelig *sinnjor* eller *senjor*, der vel synes nærmest at kunne forklares af

* Journ. Asiat. IV. Sér. T. V. p. 256.

** Journ. Asiat. IV. Sér. T. V. p. 304

det franske *seigneur*, lat. *senior*, men, skulde det vise sig at være ældre end fransk eller latinisk Indflydelse i Norge, tør det udledes af *संजु*, *sänju*, adj. *happy, prosperous, fortunate*.

jarl eller *jall*, Hertug eller Greve, er meget omtvistet med Hensyn til Oprindelsen. Hald, sætter det i Forbindelse med *ár*, en Drabant (*अर*, *ara*, *swift, speedy*); Ihre med *eriles* eller *heriles*

(diminut. af *herus*), der i det senere latinske Sprog brugtes som Benævnelse paa fyrstelige Personer. Seldenus de tit. honor. udleder det af *æra*, *ærlig*, i hvilket Tilfælde vi gjenfandt det i zend. *airja*, *venerandus*,* sanskr. *अर्य*, *arjja*, *excellent*, subst. *a master*. Da *rl* og *ll* i Oldn. udtaltes næsten som *dl*, synes mig *यत्र*, *jatr*, *to subdue or regulate*, at ligge meget nær til Sammenligning.

2. Hærførere, Helte, Krigere.

hundingi, en Hovedsmand, egentl. en Ansører for hundrede (*centurio*); sml. *सत*, *sata*, n, *a hundred*, hvoraf, ved Indskydelsen af en Nasal, kommer baa- de det lat. *centum*, fr. *cent*, og det goth. og angls. *hund*, hvilken Form ogsaa i Oldn. synes at have været den ældste, maaske ved Siden af *sund*; thi *þásund*, tusinde, er sikkerlig daanet af *tugr*, et Antal af ti, og *sund* = *hund*.

hari, en stor Helt; sml. *हार*, *hára*, m, *war battle*; af *ह*, *hr*, *to seize*.

halir, pl. Helte, er maaskee blot en Variant af foregaaende; ellers kan sammenlignes det pers. *یل*, *jal*, *a hero, a brave man* (svensk *hjelte*).

ketja, f, en Helt, Kjempe; sml. *कट्ट*, *kat*, *to treat with violence, to oppress*; hindust. *تھپانا*, *hathyáná*, *to seize*.

grer, en stor Helt; sml. hind. *گریا*, *garijár*, *stout hearted, obstinate*.

rekkr, en modig, tapper Helt; sml. *रक्ष*, *raké*, *to guard, to protect*.

frakki, en mandig, tapper og mægtig Mand; sml. *पुरुष*, *purusa*, m, *a man*, hind: *پرکھ*, *purukh*, *a man (vir)*.

bauti, m, den som slaer, fælder; sml. *बध*, *badá*, m, *a killer, a slaughter*, e *बधु*, *bad*, substituted for *हन्*, *han*, *to kill*.

bani, m, en Banemand; sml. zend. *vana*, *destructeur* (Burnouf). **

gunni, m, en stridbar Mand; sml. *गुणा*, *guná*, m, *heroism, valor*.

herjan, m, Krieger, Odins Tilnavn; sml. *ह*, *hr*, *to destroy, to take by violence*.

hirb eller *hyrb*, f, Livvagt; sml. hind.

* Yasna I, 326.

** Yasna I, 448, not.

og pers. گردا, *girdá*, a circle, a ring, round; hind. गिरदावा, *girdává*, a patrole, pers. گيرد, *gyrd*, fortis, bellicosus (Me-ninski).

verðung, f, kongelig Livvagt, er maa-skee blot er Afændring af foregaaende, eller at sml. med वारण, *váraṇa*, n, defence, protecting, guarding.

firar, fyrðar, pl. Krigsfolk; sml. वीर, *vira*, m, a hero, a warrior, a champion.

tírar, eller *tyrar*, pl. tappe Folk, udledes formeentlig af *tyr*, Nordboernes Krigsgud, hvoraf *Tirsdag*, *dies Martis*, har sit Navn; sml. चर, *čara*, m, the planet *Mars*.

beimar, pl. Krigere, Stridsmænd; sml.

भीमर, *bimara*, m, war, battle; e भीम, *bīma*, fear.

gotnar, pl. raske Krigsfolk; sml. योध, *jōdū*, m, a warrior, a soldier, a combatant, e युध्, *jud*, to fight.

skatnar, pl. Kongens Drabanter; see ovenfor *skati*, hvortil kan føies क्षत्र, *ksátr*, m, a charioteer, a doorkeeper, a porter; e क्षद, *ksád* (sautra root),* to screen or defend.

bragnar, pl. Krigsfolk, if. Skálda, af *brági*, see ovenfor. Da Ordet ogsaa betyder *Folk* i Almindelighed, tør det staa i Forb. med det hind. برگ, *barg*, an assembly of people of one class.

3. Kamp, Slag.

folk, en Krigshær, hvoraf *fylking*, Slagorden, see ovenfor S. 15.

bød, f, et Feldt- eller Søslag; sml. वुध्, *vud*, to hurt, to kill.

gudur, f, et Feldtslag; sml. युध्, *jud*, f, war, battle.

hilldur, f. Krigens Gudinde, 2. et Feldtslag; see ovenfor *hilldir*, S. 21.

andþveiti, n, Angreb, Kamp, sammensat af *and*, imod, = अन्ति, *anti* (*ariti*), præp. obsoleta: *ante*, og *þveiti*, der synes beslægtet med तुड्, *tud*, to pull to pieces, to hurt or kill.

barátta, f, Kamp, Slag; *beria*, at slaa; sml. बह, *bah*, to kill or hurt. Nogle

* *Sautra* kaldes en Red, naar den ei forekommer

Forfattere have oversat *mahabárata*, Navnet paa det største indiske Epos, ved den store *Kamp*; men, uagtet भारत, *bárata*, betegner den *Kamp*, som i dette Værk skildres, tør det være tvivlsomt, om det kan sammenlignes med det oldn. *barátta*, da hiint vel nærmest kommer af भारत, *bárata*, en Rhapsodist, en, som reciterer Digte efter Hukommelsen, en *Bardé*.

skilmast, fægte for Øvelse, (fransk *escrimer*); sml. अस्, *ásra*, m, military exercise; e अस्, *ásra*, to be wearied; see ogsaa *skálm* nedenfor.

valr, m, de Faldne (i et Slag); sml. वेला, *velá*, f, easy and sudden death.

som Verbum, men blot viser sig i derivede Nomina.

4. Vaaben.

a. i Almindelighed:

døgl, n, pl. Vaaben; sml. द्यू, *dūg*, *gagala*, m, armour.
to hurt or kill, to protect; eller जगल,

b. Angrebsvaaben:

svidā, f, Dolk, Sværd; sml. स्वाति,
svāti, f, a sword (ital. *spada*).

hrottī, m, et Sværd; sml. श्रु, *brat*,
to hurt, to kill.

hjør, m, Kaarde, Sværd; sml. शिरि,
širi, m, a sword.

lauf, m, et Slags Sværd; sml. लुप्,
hup, to cut, to cut of or down.

refði, n, en Sabel; sml. रफ, *rap*, to
hurt or kill.

sax, n, et kort Sværd, en Dolk, en
Madkniv; sml. शस्त्र, *šastra*, n, a sword,
f. (-क्षी) a knife.

skarr, m, et Sværd; sml. कुर, *čur*,
to cut.

sledda, f, et Slags segelformigt Sværd;
sml. श्रु, *šlat*, to kill.

skálkr, m, et Sværd; sml. शलाका,
šaláká, f, a javelin, a dart.

tangi, blandt Sværdnavne i Skálða,
= तङ्ग, *tanka*, m, a sword.

gora, ligesaa; sml. गूर, *gúr*, to in-
jure, as to wound, to kill &c.

lotti, ligesaa; sml. लुट, *lut*, to knock
down.

lögðir, ligesaa; sml. लुच, *luc*, to cut.

þrór, ligesaa; sml. दू, *drá*, to wound
or kill.

marr, ligesaa; sml. म, *mr*, to die,
मार, *mára*, m, killing, slaying.

gellir, ligesaa; sml. ईलि, *li*, f, a
weapon, sometimes considered as a cud-
gel, and sometimes as a short sword.

sálgarðr, ligesaa, af *sálga*, dræbe, =
शार्घ, *šarg*, to wound or kill.

glabiel, n, Dolk, Spyd, kommer vel
nærmest af *gladius*, *gladiolus*, men begge
kunne henføres til कर्घ, *krat*, eller श्रु .
šlat, to kill.

skeiðir, f, pl. Skede; sml. छेद, *čed*,
to cover.

tengsla, f, en Øxe med et langt Blad;
sml. तङ्ग, *tanga*, m, an axe.

génia, f, en Øxe; sml. चुण, *čun*, to
cut.

kjak, n, en lille Øxe; sml. क्षी, *čé*,
to cut.

spjót, n, et Spyd; sml. स्फिट, *spi*,
to kill.

geir, m, et Spyd; sml. गिरि, *giri*, to
wound or kill, hvoraf जीर, *gíra*, m, a
scimitar.

lensa, f, Landse; sml. दंश, *danš*, to
sting.

késia, f, en Landse; sml. कर्ष, *kaš*, to
kill, to hurt; कर्ष, *kaš*, to destroy, to kill.

dorr, m, et Spyd, Kastingevær; sml. द्र, dr, to hurt or kill; द्रु, dru, to hurt, to wound or kill.

skálm, f, Spyd, Stage; sml. शल, śala, m, a spear, a stake.

naut, blandt Spydnavne i Skálda; sml. नु, nu, m, a weapon.

sr, f, en Piil, er maaskee beslægtet med adj. sr, rash = सर, ara, swift, speedy; eller med hind. शर, śr, f, a good.

pila, f, en Piil, = पीलु, pīlu, m, an arrow, af पिल, pil, to cast or throw.

stein, m, en Piil, synes beslægtet med foregaaende eller med flyta, haste, skyn- de sig = त्रु, plu, to go by leaps; hind. पल्लु, pallu, to run away.

oddr, m, Od; sml. pers. اود, ud, gárek, cuspis (Meninshi).

bogi, m, en Bue; sml. भुज्, buj, mf, a bending, a curve.

þundr, m, en Bue; sml. धनु, dānu, m, a bow; af धनु, dānu, to cast as an arrow; दाडार, daḍāra, m. a bow, or any instrument for casting arrows or darts.

þomb, f, en Bue; sml. hind. डमंड, damāṇḍ, to bend (with elasticity).

bissa, f, Bosse; sml. बिस, bis, to throw or cast.

skjota, at skyde; sml. चुद्, čud, to throw or cast.

c. Forsvarsvæben:

hjálmr, m, Hjelm; sml. कल, kal, to cover.

hraun, blandt Hjelmens Navne i Sk.; sml. रुन्धत्, ruṇḍat, mfn, hindering, opposing, stopping.

þekki, ligesaa; sml. तक्, tak, to cover.

kollir og *kauld*, ligesaa; sml. कल, kal, to cover, to hide, to screen.

velgr, ligesaa; sml. वल्क, valka, n, the bark of a tree, the scales of a fish; e वल, val, to surround.

stefnir, ligesaa; sml. तम्, tam, to stop, to hinder.

þund, f, Harnisk, Pandser; sml. चुद्, čud, to cover, to screen.

hokull, m, Brystharnisk; sml. शकल, śakala, n, skin, bark.

kund, blandt Brynjenavne i Sk.; sml. कुन्त्, kunt, to cling to, to twine round or be connected with.

barði ell. *borði*, m, et Skjold; sml. शूर, śura, m, a shield.

baugr og *bognir*, blandt Skjoldnavne i Skálda; sml. भुग्, bugna, mfn, crooked, curved, bowed, af भुज्, buj, to curve.

vigi, n, en Vold, en Skandse; sml. विग्न, vigna, m, obstacle, impediment.

stika, omgjerde med en Vold eller Palissader; sml. शक, śak, to resist, to oppose.

veria, værge, forsvare; vernd eller
værn, f, Forsvar, Beskyttelse; sml. वृ ,

vr (præs. वृणीति, vrnti), to screen, to
invest, to cover; ऊरु, āru, to cover.

6. Saar, Drab.

sår, n, Saar; sml. मृ , str, to
hurt or kill; शर्ज , śarj, to wound or
kill.

vund, f, Saar, Vunde; sml. वृध , vud'
(præs. वृधयति, vundajati), to injure, to
hurt.

meia, n, Saar, Skade; sml. मय , maja,

m, hurting, injuring, अश्रि , aśri, to hurt,
to injure.

vig, n, Drab, Saar; sml. विघतिन् ,
vigatin, wounding, killing; अवि , vi, a
particle, impl. separation, disjunction, अ
वृन् , han, to hurt or strike. Hertil slut-
ter sig ogsaa vigr, f, en Landse.

C. Ild og Lys, samt dermed beslægtede Begreber.

eldr, m, Ild, synes beslægtet med उरु ,
ul, (Sautra root), to burn; उरुका , uruka,
f. a firebrand, flame, fire; saameget mere
som Labialvocalen viser sig i andre til
samme sig sluttende Derivater, som

ulli, m, Ild (poët.)

ylr, m, Varme; ylia, at varme.

velgr, adj. lunken; velgia, at gjøre
lunken.

herkir, m, Ild; udledes af Haldorsen
af hark, Knarken, formeentlig med Hen-
syn til Ildens Knittren og Spragen; det
forekommer mig ligesaa rimeligt, at sætte
Ordet i Forbindelse med अर्क , ark, to
heat or warm; som Subst. m. the sun,
eller med कर्क , karka, m, fire.

* Altsaa bruger endnu i flere Egne Ordet Øi
eller ØU, for at betegne stærk og qvalmen-
de Hede.

freki, m, Ild; sml. वृक , vrk, to roar
as a wild beast (cfr. vary, eller freki, en
Ulv), to shine; altsaa enten med Hensyn
til dens Knittren, eller med Hensyn til
dens Skin, hvorfor ogsaa en Bisol kal-
des freki; hind. कर्क , karka, light,
clear.

fyr, m, Ild; sml. पाह , pāh, m, the
sun, fire; e पा , pā, to nourish.

gim, Ild; sml. जम् , jam, eller जिम्
jim, to eat.

leigr, Ild; sml. लिङ्क , lik, to lick. He-
rats: flamma properabat lambere tectum.

funi, m, Emmer, glødende Aske; sml.
पूज , pūj, " to purify, to cleanse, physi-
cally or metaphorically.

** Bøgstavet f forekommer ikke i Sanskr.; men
til oldn. f svarer i S. p og b.

uoli, m, Ild (poët.); sml. उष्, *uś*, to burn, hvoraf उष्प, *uśpa*, m. fire, उष्ण, *uśna*, adj. hot, warm.

cisa, f, Ild = आशिर, *āsira*, ell. देशिर, *śira*, m, fire.

fastr, m, Ild; sml. भसद्, *basad*, f, the sun; भस्, *bas*, to shine.

kindir, m. Ild; sml. चाण्ड, *čanda*, adj. hot, warm, चाण्डना, *čandana*, f, warmth.

log, n, eller *logi*, m, Lue; sml. लज्ज, *lag* (eller लज्जि, *lagi*), to shine; Hindust. لَو, *lau*, the flame of a candle, لَوکھ, *luh*, a flame.

brimi, m, flammende Ild; sml. भ्रमि, *brmi*, a whirlwind, an eddy, a whirlpool (efr. brim, Brænding), af भ्रम्, *bram*, to turn round, to be unsteady or unfluxed. Altsaa egentl. en Benævnelse paa Flammen, sigtende til dens Flagren og Hvirvlen.

duni, m. Ild (poët.) = धुवन, *dhvana*, m. a title of Agni (fire, always associated with the idea of the deity presiding over it, and who is worshipped of the Hindus); धु, *dh*, to agitate, hvoraf ogsaa धुन, *dhana*, adj. distressed by heat or thirst. Sml. ogsaa दह, *dava*, m. fire in general = द, *daen* i Hindust. Beslægtet hermed er तुन्द्र, at brænde, तुन्द्र, en Brandpiil; hind. تند, *tund*, hot, pers. تندور, *tyndur*, et Fyrbækken.

* Begstavene *g* og *v* ombyttes i mange Sprog; Exempler sees overskellige.

** Slægtskabet mellem *r* og *ś* er ogsaa etkjendt

varmi, m. Varme, kan paa den ene Side sammenlignes med घर्म, *garmma*, m. heat, og paa den anden Side med उष्म, *uśma*, m. heat, hvortil derhos slutter sig orna, at opvarme, medens hrymr, m. Ild, er beslægtet med det første, og med गीष्म, *grismā*, hot.

hiti, m, eller *hita*, f, Hede, Varme, = उद्, *idda*, n, sunshine, light, heat.

klā, smeltes, tse; krap, n, halvtøet Sne; lin, n, Tse. Disse Ord slutte sig deels til क्षि, *krāi*, to melt, to liquefy, deels til क्षी, *ll*, id., hvoraf क्षीन, *līna*, melted.

pa, f, optøet Jord; पेय, m, Tøveir; sml. दू, *du*, to heat, दह, *dava*, ell. दाव, *dāva* (i Pali og Prakrit *tava*), m, heat, दह, *dah*, to burn, pers. تَد, *tāo*, heat; hertil slutter sig ogsaa दास, m, en Praas; (og praas lader sig igjen udlede af पृष्, *pruś*, to burn, hvoraf पृष, *prśā*, m, burning).

bāl, n, et Baal; sml. बाल, *bāla*, m, light, lustre; पेंग, *paṅg*, vdl, to kindle a lamp.

gnisti, m, Gnist, synes at komme af det ovennævnte अग्नि, *agni*, Ild, ved Apheresis af Begyndelsesvocalen, og Til sætning af Afledsændelsen sti. — Af samme Oprindelse er formeentlig egna, opirre, altsaa egentl. gjsre heed.

og af Flere behandlet, f. Ex. af Bepp, verg. Gr. S. 21—22. Gram. Ling. Sanscr. S. 45.

brenna, at brænde = भ्र, ब्र (præs. भ्रणाति, *bṛnāti*) to fry (ifølge Wilson), bruler (if. Eichhoff).

blæsa, blæsse = पुष, plus = पुष; *prus* = पप, *pfus* = व्युष, *bjus*, to burn.

skara, puste til Ilden; cfr. चुरी, *čuri*, to burn; hindustansk ج, *gārnā*, to light, to kindle to burn.

reykr, m, Røg = मृगीक, *rykta*, m, smoke.

lysa, at lyse = लोच, *lōc*, to shine; sml. ogsaa लुज, *luj*, to shine og रज, *raj*, rug, id.

skina, at skinne, = चदि, *čadi* (præs. चदति, *čadati*), to shine.

kirnir, det glimter, det skinner; sml. किराण, *kirana*, m. a ray of light, a sun or moon beam.

biartr, adj. klar, skinnende; *birta*, f, Lys, Skin, Glands; sml. वृत्, *vrt*, to shine, वर्ति, *vartti*, f, a lamp, a bougie.

brjá, at lyne; sml. भ्राज, *brāj*, to shine; *breshus* eller *brekhus*, éclair, ifølge Eichhoff (cfr. sv. *blixt*).

bragð, f. Reenlighed, Klarhed = भाजप, *brāgata*, f, brilliance, splendour, beauty; af nysanferte *brāj*.

blakki, m., og *blík*, m. Glands; sml. भ्रा, *blā*, to shine. Da Haldorsen i sin lat. Oversættelse af *Blakki*, bruger Udtrykket, *candor sine macula*, kunde til Sammenl. ogsaa anvendes बलक, *balakā*, adj. white (the colour).

fá, f. Glands, *fagr*, adj. skjøn, smuk; sml. भगा, *bagā*, n, beauty, splendour; भा, *bā*, to be luminous, splendid or beautiful.

skíoni, m. Glands, Skin; *skóna*, f, et svagt, dunkelt Skin; sml. स्पम, *sjāna*, m, a ray of light.

lygt, f, en Lygte; sml. लीक, *lōk*, to shine, light.

geisli, m, Straale; sml. जस, *jas*, n, splendour, lustre.

glan, n. glattede og polerede Varers Blankhed; *glans*, n, Glands; sml. लज, *lad* (Præs. लजाति, *landāti*), to shine; जल, *jāla*, f, sunshine, splendour, brilliant or glistering light. Herhen hører videre *glampa*, skinne, glindse; *glambeckr*, m. Solskin; *glóa*, skinne, *glana*, klare op; hindust. क्लुना, *klutna*, to clear up (the sky).

skar, n. Lysetaande; sml. क्षार, *kšāra*, m, ashes.

D. T i d.

tíð, f. Tid = तिम, *tīta*, m, time.

dr, n, Aar. Hermed kunde syncs at

stemme overeens अर, *ara*, m, a Jaina division of time; men da herved beteg-

nes en meget betydelig Aarrække, tør Sammenligningen være tvivlsom. Utvivlsomt er Slægtskabet med det zendiske *jāre*, Aar, ifølge Lassen og Burnouf. Dette er maaskee igjen beslægtet med अवदा, *avda*, m, eller अवदा, *avvada*, m. a year. En mærkelig Levning af den ældre Benævnelse paa Aaret haves i det hindust. تیورس, *teoras*, the third year past or to come, hvori te er en Forkortelse af tri eller tre (hindust. *tin*), og er synes at betegne Begrebet Aar.

af, f. Lovetid, Alder; sml. आयु, *aju*, m n. age, duration of life.

ald, f. et Aarhundrede; *aldr*, m, Alder; *elli*, f, Alderdom; sml. वृद्ध, *vṛdha*, mfn, old, aged, ancient, it. *heapod*, accumulated; sml. वद, m, en stor Mængde.

mánaṛ, m, Maaned, af मन्दि, m, Maane; sml. मैन, *mana*, m, the moon; मास, *mas*, m, the moon, a month = det zend. ماه; *mas*, i Acc. *manhem*.²²

goi, f, Navnet paa den Maaned, da Solen gjenneuvandrer Fiskenes Tegn (den anden Maaned), synes at staa i Forbindelse med गो, *go*, m, a bull, the moment of the sun's entering Taurus, det vil sige Begyndelsen af den anden Maaned efter Hinduernes og andre gamle Folkets oprindelige Aarsberegning, fra Foraarsjævndags. Tør vi nu antage,

at vore Forfædre have havt samme Udgangspunct for deres Aar i forhistorisk Tid, kan *goi* betegne den anden Maaned; og fra den Tid Aarets Begyndelse flyttedes til Midvinter, er Navnet bleven beholdt for den anden Maaned, uden at dets oprindelige Betydning er bleven paaagtet, ligesom omvendt Romerne beholdt Navnene *september*, *october*, o. s. v., uagtet disse ved den julianske Kalenders Indførelse vare blevne til niende, tiende o. s. v. Maanedes.

dag, m, Dag, har kun Begyndelsesbogstavet tilføjes med द्य, *dya*, n, a day; men da य ofte svarer til g i Oldnorsk, synes der at være Slægtskab tilstede, ligesom og med दिवस, *divasa*, m. n. a day, som i Pali er bleven *dittha*.²³ Ogsaa अह्न, *ahan*, m, a day, har Lighed med det Oldn., naar man turde antage, at d kunde sættes foran som et mindre væsentligt Bogstav. *dag*, f. Daging, Dagbrækning, slutter sig i sin Fald med Lethed hertil. Sml. endvidere दह, *dah*, to shine, hvorfra दधा; *daydā*, f, the quarter, where the sun is observable. Blandt de enkelte Ugedages Navne vil jeg blot nævne, at Onsdagen kaldes बुधवार, *budhvara*, Budas Tegn, Gang eller Dag; hindust. blot बुध, *budh*, wednesday; hvorfra atter sees, at Odin

²² Zeitschr. f. d. K. d. M., B. 6 S. 98, og Yaçna I, 36.

²³ Bopp, vergl. Gr. S. 54.

²⁴ Burnouf et Lassen, Essai sur le Pali, p. 105.

kan sammenlignes med Buda eller efter den sædvanlige Skrivemaade Buddha.

nett (for *nekt*), f, Nat = नक्त, *nak-ta*, n, *night* (bruges formeentlig kun som adv. *naktam*, om Natten, af *nis*, Nat).

njola, Nat (poët.); sml. नीला, *nīla*, mfn, *dark blue or black*; नीलपङ्क, *nīla-panka*, n, *darkness*.

ver, n, Vaar; sml. (?) वहि, *vahi*, to grow or increase.

sumar, n, Sommer, d. e. Blomsternes Tid; sml. सुम, *suma*, n, a flower; सौम्य, *sōumya*, handsome, pleasing, mild; *sommo* (i Pali) agreeable.

haust, n, Høst; गोष्ठ, *gōst*, to assemble, to collect.

vetr, n, Vinter, d. e. Vindens Tid; sml. वात, *vāta*, eller व, *va*, m, air, wind.

otta (for *okta*), f, de tre Timer fra Kl. 3 til 6 om Morgenen, = उद्य, *udya*, ind. *the end of night and daybreak*.

cikt, f, et Tidsrum af tre Timer, turde staa i Forbindelse med अष्टन, *aṣṭan*, otte (eng. *eight*) og betegne $\frac{1}{8}$ af Døgnet, en Inddeling, som ogsaa var brugelig hos de gamle Hinduer, saasom प्रहर, *prahara*, betyder a watch, an 8th part of the day, or a division comprising about three hours.

* Begst. r hertifelder jævnlig i den af Sanskr. derivedede Dialect Pali, foran en anden Con-

morgun, m, Morgen, er maaskee मुहु, *mūha*, n, commencement, * og

aptam ell. *afam*, m n, Aften, er maaskee beslægtet med अवधि, *avadi*, m, conclusion, termination.

gar, adv. igaar = ह्यम्, *hyam*, ind. *yesterday*; hindust. ك, *ka*, id.

bil, n, Mellemrum, Tidsrum; sml. वेला, *velā*, f, time, tide, og भिन्, *bhin*, to separate. Ordet bruges endnu i flere Dialecter i Norge, og udtales *bel*, og i Hindust. थ, *thā*, a while, a time.

rød eller *hrød*, f, et kort Tidsrum; sml. ऋतु, *ṛtu*, m, a season.

bød, f, Ophold, Nølen; sml. बद्ध, *badd*, to be steady or firm.

no, adv. nu; sml. नु, *nu*, m, time. «Nunc esse videtur», Lassen i Glossariet til Anthologien.

strax, adv. strax, = त्वाक्, *tvak*, ind. *quickly, instantly*.

framm, adv. frem; sml. परम्, *param*, ind. *here after, afterwards*.

fyr, adv. før, = पुरा, *pura*, ind. *old, past, long past*; deraf पुराण, *purāṇa*, adj. *old, ancient*, = fern, gammel; अपुर, *apur*, to precede.

þá, adv. da, paa den Tid = तदा, *tadā*, ind. *then, at that time*; hindust. त, *ta*, then, in that case; pengabish ते, *te*, eller ते, *ta*, then.

idā, conj. da, cum, ubi = jadd, when, at what time. I Sanskrit bruges Affixet idā til at betegne Tid i flere Tilfælde, f. Ex. इदा, idā, nu, paa denne Tid; सर्वदा, sarvada, altid.

idull, adj. uafbrudt, vedvarende, idelig, er beslægtet med idā, at arbejde, = यत्, jat, to work, to energize, to persevere.

ung, adj. ung = युवन्, juvan, contr. jūn, young.

gamall, adj. gammel; sml. ज्या, gjā, to be or become old, hvortil synes at være

kommen en Formendelse mal, der i Sanskrit forekommer i enkelte Ord, eller det oldn. māl, Tid.

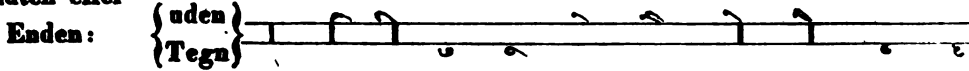
Endelsen -var, i Ordene: त्रिसुवर, to-gange og प्रिसुवर, tregange, एवार, vāra, m, a multitude, a quantity; adv. a time, foran hvilket er sat द्विसु, dvis, thwice og त्रिसु, tris, trice. Heraf kommer ogsaa det i den bergenske Dialect endnu brugelige hørt, Tour, vis Orden.

seinn, seen; sml. सायाह्, sājāna, m, the evening, eventide; af सायन्, sājam, evening; og अहन्, ahan, day.

OMSKRIVNINGSSYSTEM.

Vocaler:

i Begyndelsen: अ, आ, इ, ई, उ, ऊ, ए, ऐ, ओ, औ, ऋ, ॠ
i Midten eller

Anusvāra og Visarga:

· ñ eller m̄, : Ḥ

· Wilkins gr. § 856.

Consonanter:

Gutturale.	क ^h , ख ^h , ग ^h , घ ^h , ङ ⁿ ;
Palatine	च ^h , छ ^h , ज ^h , ञ ^h , ञ ⁿ ;
Lingvale	ट ^h , ठ ^h , ड ^h , ढ ^h , ण ⁿ ;
Dentale	त ^h , थ ^h , द ^h , ध ^h , न ⁿ ;
Labiale	प ^h , फ ^h , ब ^h , भ ^h , म ^m ;
Halvvocaler	य ^j , र ^r , ल ^l , व ^v ;
Sibilanter og Aspiration	श ^h , ष ^h , स ^s , ह ^h ;

च^h betegner k^h, og ञⁿ gn.

Ann. Tegnet (°), sat over et Bogstav, betegner, at en h-Lyd høres efter Bogstavet, g. f. Ex. udtales som g^h i Ordet: *Baghoved*, d' som dh i: *Ladhed*. é betegner den Lyd, som Tydskerne udtrykke ved *tseh*, de Franske ved *tch*, de Engelske ved *ch*; ġ den Lyd, som Tydsk. betegne ved *dsch*, de Fr. ved *dj*, og de Eng. ved *j*. Punctet under Lingvalerne betegner, at de udtales ved at lægge Tungen langt ind under Ganen. ś synes at betegne en Mellemlyd mellem sch, s og h; ś er Tydsk. *sch*, de Fr. *ch*, de Eng. *sh*.

Blandt Vocalerne regnes r og ř, hvilke de Franske og Engelske pleie omskrive med ri og ri, men som synes blot at have været udtalte ved en-dirrende Bevægelse med Tungen, ledsaget af en dunkel Lyd.

De smaa Forandringer i Formen, som nogle Consonanter ere underkastede, naar de forbindes med andre, ansees det overflødigt her at anføre.

11-21

1846.

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.

1261.77
Sanskrit og oldnorsk,
Widener Library 003124955

3 2044 086 531 480